

ZVONA DELORITE

Glasilo župe Uznesenja Marijina — Kuna
Godina XXI. — Broj 62. — Delorita 2017.

“Isklijat će mladica iz panja Jisajeva”

(Iz 11, 1)

Tako je prorokovao prorok Izaija.

Na što je mislio? Na iskljanje te mladice u Starom zavjetu nije se moglo znati. Prepoznata je tek kad je iskljajala mladica iz panja Jisajeva (Davidova). Bila je to mladica Krista Gospodina, začeta po Duhu Svetomu od Djevice Marije. I Marija i njezin zakoniti zaručnik sv. Josip su iz loze (panja) potomstva Davidova.

“Josipe, sine Davidov ne boj se uzeti k sebi
Mariju ženu svoju” (Mt 1, 21).

Sv. Pavao spominje ovo Izaijino proročanstvo. On kaže: “Pavao sluga Isusa Krista, pozvan za apostola, odlučan za Evanđelje Božje — koje Bog unaprijed obećavaše po svojim prorocima o Pismima svetim, o Sinu svome o potomku Davidovu po tijelu...” Lijepo je rekao, čini mi se, sv. Jeronim, prevoditelj Biblije s hebrejskog i grčkog na latinski koji je živio na prijelazi iz 4. u 5. stoljeće: “Novi je Zavjet u Starom skriven, a Stari je u Novom otkriven!” Ta mladica, Spasitelj svijeta, Krist Isus očitovanje je Božjih obećanja još kod prvog Istočnog grijeha (Post 3, 15).

Liturgija došašća puna je ljudske, vjerničke čežnje za Mesijom: “Dođi Gopodine da nas spasiš” (Iz 35, 4). Ova Izaijina čežnja uvijek je bila aktualna, a posebno danas kad grcamo u nevjeri, moralnim zastranjivanjima, nepravdi, nepoštenju i drugim inim zlima. Često se pitamo što je ovo došlo na ovaj svijet?

Isto pitanje postavljeno je obraćeniku i kasnije biskupu sv. Augustinu (5. st.). Odgovorio je otprilike ovako: “Kakvi smo mi, takva su vremena!” Dakle, mi smo odgovorni, svatko osobno kakva će nam biti vremena. Vremena koja provodimo bez Boga teška su i sumorna, besmislena, isprazna. Ako ovako provodimo vrijeme, onda nam ne preostaje ništa drugo nego se obratiti (okrenuti se) novorođenom Kralju, Kristu, mladici ljubavi Božjem prema svakom čovjeku. Kako? Po osobnoj i zajedničkoj molitvi, sakramentima, posebno sve-toj misi, onda po ljubavi i prijateljstvu s ljudima. To će značiti duhovno bogato, proslaviti rođenje Kristovo. Zato nam je došašće kao duhovna priprema na Božić i božićne blagdane odlična prilika. Snagom Božje ljubavi i mi duhovno možemo i trebamo procvasti i biti svjetlo za druge. U tom smislu i naša će Župa postati kao Grad na Gori. “Narod koji je u tmini hodio, vidje svjetlost veliku... jer dijete nam se rodilo” (Iz 9, 1,5). Slava Bogu na visini!

Božić počinke u tebi sestro i brate! Krist kao ljubav, radost i mir želi se roditi u tvom srcu i duši. Tako će naša Župa postati oaza sreće!

U ovom smislu, svima vama dragi župljani, dobročinitelji,
svim čitateljima našeg župnog lista *Zvona Delorite*
čestit Božić i od Boga blagoslovljenu
Novu godinu žele

Vaši fratri!

Pismo urednice

Draga braćo i drage sestre, poštovani čitatelji!

U prošlom smo broju donijeli neke promjene u našim *Zvonima Delorite*: uveli smo nove rubrike, povećao se broj naših suradnika... Nadamo se da su vam se te promjene svidjele i da ćemo i u sljedećim brojevima uspjeti tako nastaviti. Zahvaljujemo svima koji su nam u tome pomogli, osobito mladim ljudima koji se trude da naš list bude u skladu s vremenom i s zbivanjima oko nas.

Naša su *Zvona* ove godine prešla i granice naše zemlje; našla su se u rukama jednoga sveučilišnoga profesora sa Svečilišta u Pragu i Budimpešti koji je bio zadivljen stranicama našega lista pa ih je rado ponio sa sobom da ih pokaže svojim studentima.

Trudimo se da u *Zvonima* donosimo i čuvamo tradiciju našeg pelješkog čovjeka, kao i nova događanja te da u listu i stari i mladi pronađu štivo za sebe. Zato pozivamo sve one koji imaju lijepe uspomene i sjećanja na prošla vremena ovoga kraja, kao i vas drage čitatelje, da nam se javite te da svojim prilogom oplemenite ovaj list.

Božić je pred vratima, a njegovo iščekivanje donosi posebno raspoloženje. U potrošačkom društvu darovi više ne znače toliko mnogo koliko su prije značili. Svaki je dar bio bitan, vrijedan... i svi su mu se radovali.

Možda danas čovjeka nećemo uspjeti razveseliti darom, ali sigurno možemo stiskom ruke. To je ono što je ostalo isto, nekada i sada, stisak ruke i topla riječ.

Na dobro vam došlo porođenje Božje!

Od srca svima,
SRETAN BOŽIĆ!

Iz života crkve...

Velika Gospa 2017.

Svečana sveta misa. Puna crkva. Pjeva zbor i narod Božji. Kakva bi to Velika Gospa bila da nisu došli naši dragi Dubljani. Jedna šira obitelj koja je vjerna Majci Božjoj, redovito je prisutna na svetim misama na Veliku Gospu i na Deloritu, ovdje u Kuni.

Ove godine na svetoj misi bdjenja za Uskrs nismo se mogli pohvaliti mnoštvom naroda u crkvi. Zato je velika radost bila ugledati jedan bračni par iz Dube. Onako spontano poletjelo je: “Kako niste otišli u Trpanj? Trpanj vam je bliže.”

“Jes! Kad je nama nekako draže doći ovdje, u Kunu!”

I neka je, neka je naših dragih Dubljana na svetim misama i na našim proslavama. Dobro došli! Dobro su došli i oni turisti koji dolaze na svete mise nedjeljom i blagdanima.

Dobro došli svi dobri ljudi! Lijepo je vidjeti punu crkvu.

Rina Tomelić

Vijesti iz Oskorušna

U crkvi sv. Katarine u Oskorušnu dobrovoljnim je priložima mještana zamijenjen stari i dotrajali luster, izmjenjena je kompletna električna instalacija te su obnovljeni starinski *kandiliri* izuzetne vrijednosti.

U samo nekoliko mjeseci, nabavljen je novi luster – visilica Rosenthal iz Njemačke s 15 rasvjetnih tijela.

Mještani ovim putem zahvaljuju svim ljudima dobre volje i široka srca, posebno vinariji Saint Hills te gospodi Ernestu Tolju i Rafaelu Mariću na izdašnoj donaciji.

Oskorušani su osim crkve sv. Kate, ponosni i na crkvu sv. Nikole s vidikovcem iznad mjesta gdje se tradicionalno 25. 08. slavi festa sv. Bartula, zaštitnika mjesta. Crkvice sv. Nikole je i mjesto gdje se održavaju i obredi vjenčanja. Ponosni smo i na crkvicu Presvetog Trojstva na groblju. I tu su se tijekom ljeta odvijali radovi: popločana je središnja staza kroz groblje kao i ogradni zid (groblje je prošireno kako bi bilo više mjesta za nova grobna mjesta).

Oskorušani ne posustaju: očekuje nas još radova i novosti!

Marija Antunović

Sveti Franjo među nama...

Franjevački svjetovni red

Višnji i slavni Bože,
rasvijetli tmine srca moga,
i daj mi pravu vjeru,
čvrsto ufanje i savršenu ljubav, razum i znanje,
Gospodine,
da vršim tvoju svetu i istinitu zapovijed.
Amen

MRas

Franjevački je svjetovni red član franjevačke obitelji, duhovne obitelji koju je Duh Sveti podigao u Crkvi. Naziv svjetovni označava da je on ljudima blizak, da je za sve ljude. On je za one koji ostaju u svojim obiteljima, na svojim radnim mjestima koji su vezani svojim redovitim staleškim dužnostima. Mnogi su od osnutka ovoga reda bili njegovi članovi: nepismeni i učeni, oženjeni i neoženjeni, vjernici, svećenici, biskupi, pape... Crkva od njih traži da budu otvoreni prema svijetu u službi evanđelja, da donesu u svijet Krista i objavu Božje ljubavi. Zavjetovanjem se obvezuju da će živjeti evanđelje poput sv. Franje u Crkvi i s Crkvom.

Franjevački je svjetovni red organiziran u bratstva. Postoji mjesno bratstvo koje se veže za samostan ili župu. Više mjesnih bratstva okuplja se u područna bratstva, a područna bratstva u jednoj državi organizirana su u nacionalno bratstvo. Red na međunarodnoj razini okuplja sva bratstva rasprostranjena po cijelom svijetu.

Hrvatsko nacionalno bratstvo Franjevačkog svjetovnog reda ima oko 4100 članova koji djeluju u 110 mjesnih bratstava, a središte im je u Zagrebu. Područna bratstva imaju sjedište u Osijeku, Zagrebu, Rijeci, Zadru i Splitu.

Splitsko-dubrovačko područno bratstvo Franjevačkog svjetovnog reda “Sveti Leopold Bogdan Mandić” u svom sastavu ima sljedeća mjesna bratstva: Blato, Vela Luka, Cavtat, Dubrovnik – Lapad, Dubrovnik – Mala braća, Imotski, Kuna, Lumbarda, Makarska, Metković, Omiš, Orebić, Podbablje, Proložac, Rožat, Mokošica, Runovići, Sinj, Split – Gospa od Zdravlja, Split – Pojišan, Split – Sveti Frane, Split – Sveta Obitelj, Split – Trstenik, Trogir, Drid, Vinjani, Zmijavci.

Zaštitnici Franjevačkog svjetovnog reda su sv. Elizabeta Ugarska i sv. Ljudevit Kralj! Kao znak pripadnosti redu koristi se znak “tau”.

Franjevački svjetovni red u Kuni ima 6 članova. Na Dan svete Elizabete Ugarske, pridružiti će im se još jedan član.

Rina Tomelić

Božić ...

Raduj se, Marijo!

Marijo, znaku mira! Ti si naša utjeha. Ti veličaš Boga u ime svih ljudi. Stoga Ti se često utječemo u molitvi pa smo večeras godine 2017., uoči Tvoga blagdana, mi trpanjski puk odlučili tkati most. Most koji nas vodi do Gospodina. Krunicom, najljepšim darom što si nam Ti, Majko Marijo, mogla ostaviti.

*O mila Majko nebeska
Ti zaštitnice vjernika,
slušaj nas glas,
pogledaj nas,
svima nama izmoli spas.*

Zapjevali smo ovu marijansku pjesmu nakon molitve krunice, glasovima nas vjernika mladih i starijih, okupljenih na trpanjskom mulu. Luminacija se polako objavila pred nama. Mladost je uresila obale svjetlom oko Tvog kipa Zvijezde mora. Znaj, s jakošću i ljubavlju otvorili smo za luminacije naša srca čistoći dvostruke molitve još jednom. Pjevali smo pjesmu *Zdravo, Djevo, svih milosti puna* koju puk često naziva *Zdravo Djevo, Kraljice Hrvata*.

Ovom pjesmom smo Ti poručili da se raduješ! Moljenja naša koja su za naše dobro, Ti ispunjavaš. Ti si nepresušna rijeka čuda, Ti si neprestano divljenje anđela, Ti si sveta trpeza koja nas kruhom života hraniš, Ti si neiscrpna riznica darova blagodatni Božje. Zato, Ti Marijo otvaramo naša srca. Čista da su nam, premila Majko. Trpanjci Ti nakon krunice i luminacije, dijele i vrijeme svjetlosti u noći. Žele stegnuti u zagrljaj boje vatrometa i lice Tvoje na Zvijezdi mora. A ova lica naša, ove oči naše, zahvalni su.

Kristina Kobojević

Sretan Vam Božić uz malo prisjećanje

Rođendan našeg malog Boga Isusa Krista nazivamo Božić. Posebno ga veselo i radosno slavimo. Običavamo cijelo to razdoblje zvati božićnim vremenom. Međutim, da nije bilo jednoga drugoga blagdana, Uskrsa ne bi bilo ni naše vjere.

Sjećajući se svog djetinjstva, razmišljam o ovim dvama blagdanima. Veselije i bučnije smo slavili Božić. Uz kolende, ponoćku, ispijanje toplih napitaka, dobre želje, obilat post i druge ugone provodili smo dane uz ovaj blagdan. Prethodile su obavezne pisane čestitke

rodbini i dragim prijateljima te darovi djeci i odraslima. Pekle su se masnice i salamice na žeravi upaljenog badnjaka.

Za Uskrs je bilo skromnije. Smrt Isusa Krista prethodila je ovom blagdanu. Njegovo uskrsnuće temelj je naše vjere. Ipak rjeđe smo običavali slati pisane čestitke. To je pak uvijek radio jedan naš rođak “na radu” u Njemačkoj. Pisanu uskrsnu čestitku obavezno nam je slao. Razmišljam zašto je uskrsno slavlje kod nas bilo skromnije od božićnog? Iznijet ću svoje razmišljanje o tome. Uvijek smo bili izuzetno vrijedan i maran narod. Božić zapada u period “kratkih dana i dugih noći” i relativno male *rabote*. Dan odmora prije i poslije bučnih slavlja nije predstavljao problem. Za Uskrs nije bilo tako. Iako blagdan pada uvijek u nedjelju ipak je to proljetno vrijeme, odnosno vrijeme velike *rabote*. Motika je tada bila stalno u težačkim rukama. Naš trud i rad prenijeli smo i na slavlja blagdana. Prava vjera stavljena je malo sa strane. Jaja i sparozli bili su puno skromniji od “freške prasetine” koja se jela o Božiću. U slavlju vjerskih blagdana povelili smo se svojim osobnim egzistencijalnim razmišljanjima, a i tadašnjom državnom politikom. Danas je to malo drukčije. Zapadne zemlje uključujući i našu imaju uskrsne praznike i neradni ponedjeljak. Time se daje do značenja temeljnom kršćanskom blagdanu.

Ivo Santica

BOŽIĆ

***B** je Bog koji se brine za nas,
O je oganj koji zapali nas,
Ž je život koji nam Bog je darovao,
I je Isus koji nas sve voli,
Ć je ćuk koji na grani stoji.
 I što je onda Božić za vas?
Bože, molim te, blagoslovi sve nas!*

Nikola Ćurlin, 4. Razred

LJUBAV SE PORODILA

Dođite i poklonite se rođenom Isusu na slamici u štalici.

Odbacimo sva blještavila ukrašenih jelki i poklona i poklonimo se malom djetetu u kojem nam je po Očevom naumu darovalo sve.

Došao je na svijet siromašan da naše siromaštvo preobrazi i obogati.

Došao je na svijet u hladnoj štatici da bi nam u njemu bila darovana sva ljubav i toplina milosrdnog Oca.

Mnogi ga ne primiše u svoj dom, a Ljubav se porodila sa jedinom čežnjom da tvoje i moje srce bude njegov dom.

Jedina čežnja Njegovog srca je da da na neizmjernu ljubav ljubavlju uzvratimo.

Otvorima naša srca Spasitelju koji se rodi, zagrijmo ga i odjenimo našom ljubavlju sa željom da vodi i blagoslivlja korake našeg života prema Vječnosti.

Ivana Medović, Kuna

Sva djela Gospodnja ...

Magarac, tovar (*Equus asinus*)

Ova vrijedna, a danas pomalo zaboravljena domaća životinja othranila je svojim radom uz čovjeka mnoga usta našeg dalmatinskog krša. Magarac je kopitar iz porodice konja (Equidae) i ovakav kakvog danas poznajemo potječe od svojih divljih predaka iz Afrike, odnosno od nubijskog i somalijskog divljeg magarca. Udomaćen je prije 8000 godina, a njegovo širenje

Europom podudara se sa širenjem Rimskog carstva. Ljudi su cijenili njegovu radnu sposobnost, snagu i izdržljivost uz izraženu skromnost glede hrane i vode. U prošlosti je imao radnu i transportnu funkciju. Narodi Sjeverne Afrike i Mezopotamije štovali su ih kao božanstva. Magarac se prvi put spominje u našim krajevima 1214. godine u Statutu grada Korčule vezano za reguliranje kazne koju vlasnik mora platiti ako magarac napravi štetu na nasadima određenih poljoprivrednih kultura.

Zanimljivo je spomenuti da je danas u svijetu poznato oko 200 pasmina magaraca. Nama su zanimljive tri pasmine magaraca koje nalazimo na području Hrvatske i to: primorsko-dinarski (dalmatinski), sjeverno-jadranski (kvarnerski) i istarski.

Ipak pasmina koja regionalno pripada prostoru Dalmacije je primorsko-dinarski (dalmatinski) magarac. Ova pasmina nastala je na području dalmatinskih otoka i priobalja. Manjeg rasta, čvrste konstitucije i skladne građe bio je kao takav prilagođen krškom podneblju. Krzno mu je pepeljastosive boje. Magarci spolno sazrijevaju u dobi od 12 do 18 mjeseci života. Mlado magarice zove se pule. Ishranu magaraca čine paša i sijeno.

Potrebno je reći i nekoliko riječi o mlijeku i mesu ovih korisnih i plemenitih životinja. Povijesni tragovi nam govore da se mlijeko magarice tisućama godina koristilo za prehranu, liječenje kao i održavanje ljepote. Na našem je području ovo mlijeko korišteno u prehrani male djece i u liječenju respiratornih tegoba. Mlijeko je slatkastog okusa i ima određenu dozu prozirnosti. Taj slatkasti okus daje veći sadržaj laktoze, a manji udio mliječne masti daje mu prozirnost. Posljednjih godina magareće mlijeko predmet je brojnih istraživanja i još uvijek vlada određena doza sumnje glede njegove vrijednosti. Konzumacija mesa ovih životinja u većem dijelu Hrvatske nije uobičajena, ali neka područja imaju u tome dugu tradiciju kao primjerice

Istra. Treba istaknuti da je meso magarca vrlo kvalitetno, bogato bjelančevinama i mineralima, a siromašno mastima.

Za kraj ću navesti još nekoliko zanimljivih crtica vezanih za magarce. Zna li što su mula i mazga i kakve one veze imaju s našim magarčićem? Ljudi su dugo vremena tražili životinju izdržljivu kao magarac, a veliku i snažnu kao konj. Stvorili su križance, mulu i mazgu. Mula (*Equus mulus*) je križanac magarca i kobile, a mazga (*Equus hinnus*) je križanac konja i magarice. Treba napomenuti da su i mula i mazga sterilne, tj. ne mogu se razmnožavati.

Nadam se da sam Vam u ovo malo rečenica dao dovoljno informacija o ovoj vrijednoj i nadasve zanimljivoj životinji.

Tino Milat

Magarac, tovar, siva, a ponekad i kenjac

“Oduvijek su se ljudi rugali s tovarom, magarcem i na njegov račun izgovarali svakakve riječi i neukusne primjedbe. Od drevnih vremena helenške kulture i uljudbe, magarac je bio sinonim za označavanje čovjekovih najnižih strasti i pohota. A zapravo je najveća uvreda svakom pravom magarcu u tome da neodgojeni i prosti ljudi njegovo časno ime pridaju nečasnim ljudima i njihovim još nečasnijim djelima govoreći: “glup kao tovar”, “lijen i spor kao tovar”, “ružan kao tovar”, “tvrdočlan kao tovar”, “reve kao tovar”, “tovare jedan”, “to je magarenština” i što sve još ne!?”

Nikola Mate Roščić, *Apologia asinaria, Pohvalno slovo o najboljem tovaru svih vremena*, 2001.

Ako se okrenemo i pogledamo oko sebe, gotovo sve što nas je dočekalo od starine, iznio je tovar na svojim leđima. Ponekad bi držeći korak uz izdržljiviju mazgu vukao isti teret. Bilo sive ili smeđe boje, naš tovar zasluživao je poštovanje koje mu se rijetko iskazivalo. Bio je magare koje se tuklo i na njega se vikalo: “De, de”. Govorilo se da je tvrdoglav, da ne sluša, da stane i ne mrda i ma kako vikali na njega i gonili ga. Onda bi zamahnuo repom da otjera muhe koje su ga nemilosrdno grizle i krenuo. Nije bio zahtjevan: malo sijena, malo vode, pruća poslije rizačine, poneka smokva ako bi je slučajno ugrabio i grozdčić grozda krišom ukraden. Nosio je kamenje, gnjoj, masline, grožđe i ljude. Na njega su je vješale *mezarole*, *krtoli* i *vriće*. Hodao je jednoličnim hodom, a onda bi mu se nešto tajno dogodilo pa bi udario *u prdec*, što znači da je skakao, udarao nogama i trčao, jednostavno onako kako mu je došlo.

Isusov mali magarac

“Pokorno i tiho, onim tromim korakom, s malim zadovoljan, Niko je na samaru nosio Mariju, svetu roditeljku Bogočovjeka, od Nazareta do Betlehema. I kad je umoran od petodnevnog puta, oslobođen smara i ulara, legao pokraj jasala, one presvete božićne noći u kojoj nam je rođen Spasitelj svijeta, dobri tovar Niko bio je samo metar udaljen od tog čudesnog Novorođenčeta, Kralja svih kraljeva i Gospodara svih gospodara, kojeg su nježne ruke od radosti uplakane majke položile na malu hrpu slame kojom se malo prije zasitio dobri tovar. Kao da su se tada ispunile i uprizorile riječi proroka Izaije koji je prije toliko stoljeća zapisao: ‘Vol poznaje svoga vlasnika, a magarac jaslareve, Izrael ne poznaje, narod moj ne razumije’ (Izaija 1, 3). Magarac i vol kraj jaslareve označuju kako su Kristovu rođenju bila nazočna dva najneuglednija stvora životinjskog svijeta i kako su u njemu prepoznala Sina Božjega.”

Nikola Mate Roščić, *Apologia asinaria, Pohvalno slovo o najboljem tovaru svih vremena*, 2001.

Franjin mali magarac

“U zadnjim godinama svog života blaženi je Franjo bio iscrpljen i oslabio je u tijelu zbog nevjerojatnih pokora, bdjenja, molitava, postova, a najviše što je bio obilježen ranama Spasiteljevim, i ne mogavši više hodati, putovao je na leđima magareta. Na magarcu je dospio i do brda La Verne, gdje je u jesen 1224. godine primio svete rane Isusove. Na magarcu se i vratio s te svete franjevačke planine noseći već utisnute biljege muke Gospodnje. Očevici tvrde da je i sveti Franjo hoteći u svemu nasljedovati maloga Isusa, milovao svoga tovara, svaki put prije nego bi na njega sjeo, a posebno kad bi ga na cilj doveo i kad bi s njega sjašio. I kažu da bi gotovo uvijek dodao: ‘Hvala ti brate magarče što tako tiho i pokorno nosiš mene, nevrijednog slugu Isusa Krista.’ I uvijek bi se pobrinuo da njegovo magare dobije dobru mjeru sjena ili dobru ispašu.”

Nikola Mate Roščić, *Apologia asinaria, Pohvalno slovo o najboljem tovaru svih vremena*, 2001.

Redovnica

Metodija (Mara) Kekez

Na svetkovinu Preobraženja Gospodinova u nedjelju 6. kolovoza preminula je s. Metodija (Mara) Kekez, franjevka od Bezgrješnog začeca s Danača.

Rođena je 23. ožujka 1938. u Hrvacama kod Sinja, od roditelja pok. Stjepana i pok. Ane (rođ. Kelava). U Družbu sestara franjevki od Bezgrješnog začeca stupila je 27. listopada 1953. Redovničko odijelo obukla je ulaskom u novicijat, 5. srpnja 1954. na Dančama. Godinu dana kasnije, 25. kolovoza 1955., položila je prve redovničke, a doživotne zavjete 22. kolovoza 1961., također na Dančama. Svoje redovničko djelovanje započela je i dobar dio vremena živjela na Dančama i u Pridvorju. Godine 1965. bila je izabrana i dugo godina obnašala službu odgojiteljice novakinja. Redovnice koje je strpljivo odgajala i s ljubavlju uvodila u redovnički život zahvalno je se sjećaju, kao i svoje početne formacije u družbi. Djelovala je također kao katehistica i glazbenica u župama Janjini, Kuni i Brodarici. Živjela je također u samostanima u Stonu, a na Dančama je od 1992. do 1995. bila i kućna poglavarica. Posljednjih nekoliko godina provela je u bolesničkoj postelji, potpuno predana Gospodinu i zahvalna svim sestrama, a posebno onima čijoj je brizi bila povjerena. Svojom strpljivošću i duhovitošću stvarala je oko sebe vedro ozračje i tako sestrama olakšavala koji put zahtjevnu njegu i brigu za njeno zdravstveno stanje. Neumorno zazivajući svetce, pojedinačno, njihovim imenima s čvrstom vjeron u njihovu zagovornu molitvu, na sebi svojstven način, živjela je svoje zajedništvo s proslavljenom Crkvom.

U utorak 8. kolovoza u samostanskoj crkvi slavljena je misa zadušnica, a potom je pokopana na groblju na Dančama. (FB)

Lipa pored naše kuće

U mojim prvim sjećanjima bila je i ona. Malo stablo, a ja mala djevojčica. Rasle smo zajedno. U rano proljeće prolistale bi grane zelenim srcima. Takvog je oblika njeno lišće. A onda iza lišća, kako je vrijeme bivalo toplije, pružile bi se kitice cvjetova s bezbroj žutih prašnika. I do lipnja, njenog imenjaka sve je bilo okićeno. Lijepo je bilo gledati rojeve pčela što su na tom stablu našle svoj pašnjak. Zuje, bruje, cijeli orkestar. A mi, već mirisom osjećamo čaj od cvijeća koje ćemo ubrati i meda što će ga prikupiti ove vrijedne životinjice.

Za ljetnih vrućuna cvrčci, pripijeni uz koru stabla neumorno naglašavaju “žega, žega”. Kako dani odmiču utišavaju i umuknu. A mi, vezali ljuljačke na njene grane pa uživamo.

Navečer se iz trave jave zrikavci, a s grane lipe evo novog ugođaja, nove muzike — ćuk. Dugo je sam, a onda se javi neki nježniji glas i duet nastavlja svoju blagu, dragu pjesmu cijelu večer. U neko doba dok navečer sjedimo “na hladu” izviri iza vrha Rote mjesec. Zaplete se u krošnju lipe. Ponekad kroz rjeđe grane zabljesne, a onda prođe puno vremena dok se uspije izvući i otkriti se u pravoj veličini. Opet ono njegovo C i D, opet ono “mjesec je laža”.

Narasla je lipa i prerasla. Ljepota ju je pogledati. Vjetar zahvati njene dugačke grane pa drma, vije njima. Posađena je u blizini zida, raste, iznad susjedove kuće. Bojimo se da jednom ne naiđe oluja pa slomi neku granu. (Krhko je njeno drvo). Ili da ne “iskorijepi” cijelo stablo zajedno s dijelom zida. Može se desiti neko zlo. Moramo nešto učiniti. Porezati debele grane tamo gdje se račvaju oko debla. Teško se mirimo s tim i odgađamo godinu za godinom. Sada mislim da je to vrijeme došlo. Kad prestanu kolati sokovi, kad se sve spremi na zimski san...

Ona kao da to predosjeća. Odbacuje lišće premda je jesen daleko. Da li zbog suše ili je neka bolest? Veliki dio je ipak zelen. Bilo je tako i prije nekoliko godina, pa je na proljeće bilo sve po starom. Nadam se da će opet biti tako. Izbit će nove mladice. Imat ćemo novu lipu koja neće biti prijetnja nego radost!

Nada Lušić

Al od svega najveća je ljubav ...

“Kad bih ljudske i anđeoske jezike govorio,
A ljubavi ne bih imao,
Bio bih mjed što ječi, ili cimbal što zveči.” (Kor 1, 13)

Kad ljubavi imaš, onda i u devedesetprvoj godini života stvaraš kao u najboljim godinama. Što su u ostalom najbolje godine za umjetnika?

Svaka je godina najbolja i svaki je dan najbolji jer je jedinstven, stvaralački, darovan. Na takav način daruje nam se u svojim slikama, umjetnik koji živi i stvara među nama, čija je izložba pokazala što sve ljubav može.

Emil Bobanović Čolić

STRAST ZA ŽIVOTOM

Galerija Aluminij, Mostar, 6. — 21. travnja 2017.

Emil Bobanović Čolić rođen je u Kuni. Pohađao je Školu primijenjene umjetnosti u klasi Ante Kaštelančića u Splitu te diplomirao slikarstvo kod Mladena Veže u Zagrebu. Diplomirao je i književnost kod dr. Marina Franičevića. Svoje radove izlagao je u Hrvatskoj, Italiji, Njemačkoj, Poljskoj, SSSR-u, Francuskoj, Južnoafričkoj Republici, Bugarskoj i Austriji. Na svjetskoj izložbi *Biennale internazionale dell' arte contemporanea* u Firenci 2001. godine nagrađen je medaljom Lorenzo Magnifico i diplomom u selekciji skulptura. Dobitnik je i mnogih drugih nagrada i priznanja. Član je HDLU Zagreb i A.I.A.M. u Rimu. Živi i radi na relaciji Kuna — Trstenik na Pelješcu, Labin (Istra) — Monza (Italija).

Donosi se što su neki povodom njegove izložbe u Galeriji Aluminij u Mostaru izjavili:

“Slikar Emil Bobanović Čolić ostvario je mnogo radova u svome bogatom likovnom opusu. Njegove su mijene skokovite, ali cjelovite, navođene snažnom osobnošću i južnjačkim impulsima. Svako razdoblje donosilo je novu temu i potrebu za drugačijim načinom izražavanja, ali na svim je njegovim radovima moguće iščitati jedinstveni autorski rukopis kojemu je svojstveno korištenje čistih boja s velikim udjelom crne (...). Stvaralački nomadizam Emila Bobanovića Čolića počinje i uranja u zavičajnu, kunovsku i pelješku ambijetalnu sudbinu – istinu (...). Stoga se u njegovu opusu i krajnosti skladno nadopunjuju, a cjelina vrijedi kao individualno ritmiziranje epohe, kao specifično pripitomljavanje univerzalnih protega.”

Marin Ivanović, *Materijalizirana strast*

“Što je stariji, to je slobodniji i hrabriji. I zadovoljniji jer ga nataloženo, dugim i upornim radom stečeno iskustvo, radost življenja, sloboda izbora te užitak i lakoća stvaranja ispunjuju zadovoljstvom, vitalnošću i snagom što rezultira djelom koje je svojim umjetničkim, emotivnim i estetskim

vrijednostima domašilo temelje istine i emotivna polazišta, sam iskon njegova vlastitog imaginativnog svijeta.”

Antun Karaman, *Minimum sredstava do maksimalnog učinka*
(uz ciklus slika Ptice Emila Bobanovića Čolića)

“Sada ostaje vjera, ufanje i ljubav – to troje – ali je najveća među njima ljubav.”

(Kor 1, 13, 13)

Naš – vaš don Kosto Selak

Don Kosto Selak bio je svećenik i glazbenik, rodom Slovenac koji je neko vrijeme boravio i radio u Kuni. On je zaslužan što našu lijepu himnu *SLAVA DELORITI* pjevamo 10. svibnja na dan kada slavimo Gospu Deloritu i Dan naše Općine Orebić.

Donosi se zapis fra Stipice Grgata o tom glazbenom velikanu:

“U prigodi Marijanske svete godine 1954. tiskana je i objavljena zbirka s 14 skladbi posvećenih Gospi Deloriti na Pelješcu koje su uglazbili hrvatski i slovenski skladatelji”(…) U nedostatku pouzdanih izvora, sve upućuje na to da bi glavni pokretač mogao biti Slovenac, svećenik, skladatelj i župnik u Janjini don Kosto Selak (1893. – 1968). Selak je, naime dok je bijo član Franjevačke provincije sv. Frana u Dubrovniku, više godina djelovao kao zborovođa u Kuni, a kad je napustijo Franjevački red i inkardinirao se u Dubrovačku biskupiju (1933.), punih je 27 godina kao dijacezanski svećenik

obnašao službu župnika u susjednoj Janjini. Čitav je život ostao povezan sa svetištem i iskreni štovatelj Gospe Delorite. Kako se intezivno bavijo sklada-
njem, jedan je od skladatelja u spomenutoj zbirci. Konačno, on je pokrenuo
tiskanje te zbirke koju je kako sam kaže: “(...) izdao i poklonijo u znak za-
hvalnosti presvetoj Djevici za njezinu svetu godinu 1954.”

2018. godine u Sloveniji se slavi pedeset godina od smrti don Kosta
Selaka.

Ovoj proslavi pridružujemo se i mi na način da ćemo pokušati sabrati
sjećanja naših Pelješčana na ovog čovjeka čiji je boravak na Pelješcu obilje-
žio jedno razdoblje pred i poslije 2. svjetskoga rata.

Donose se i pojedini zapisi i/ili sjećanja na toga velikoga i za poluotok
Pelješac značajnoga čovjeka.

* * *

“A sad mi odgovorite: ima li ovdje ikoga od starijih koji se ne sjeća fra
Kosta Selaka — župnika Janjine — don Kosta Selaka? Kako li se brinuo o
siromašnim dječacima, poučavao ih i pripremao ih, da na gimnaziji u Gradu
polože razred po razred, ne bi li na taj način nešto poboljšali svoju životnu
situaciju!”

(iz propovijedi fra Rafaela Romića u Kuni, na Deloritu, 10. svibnja 2017.)

* * *

“Nakon izlaska iz osnovne škole išao sam gotovo tri godine u Kunu i
skoro svako prije podne u samostan Gospe Delorite. Tamo je služijo i jedan
fratar iz Slovenije Kosto-Ernesto Selak. Volijo je djecu i bijo je muzički nada-
ren, a govorijo je dobro i njemački. Bilo nas je nekoliko djece; on bi svirao,
a mi bismo pjevali te pomalo usput učili s njim i njemački. Sjećam se da
sam znao goticu i čitati i pisati. To poznavanje njemačkog jezika dobro mi
je kasnije u životu došlo. U samostanu bi se zadržali dva sata, zatim bi otišli
s fratrom u selo na poštu, a poslije svatko svojoj kući. Kod kuće bi bili do
podne. Uoči neke crkvene svečanosti, čistili bismo hodnik samostana, oltar

i sve na oltaru, lijevali vodu u krstijonicu, pravili hostije, a ostatak tijesta bi pojeli!

(Branimir Rusković, rođ. 1917., *Moje djetinjstvo*)

* * *

“Don Kosto? Kako ga se ne sjećam, bila sam mala, ja nisam tada u njega pjevala. Ne znan kako, ali se tada tu u nas našlo dosta Slovenaca: u Potomju, u Oskorušni, u nas u Kuni. U samostanu su u jednomu momentu bila tri Slovenca: Pogačnik, Kosto Selak i Ambrozije Testen. Don Kosto je volijo dicu, bijo je duhovit, zno bi se zanit. Ima i šala o njemu. Niko je gledao nebo i reko: ‘Vidite kako su lijepe ove zvizde.’ A, don Kosto će: ‘Joj, joj, kako krasne! A gdje, gdje su?’

Jako je volijo Kunu. Sjećam se da smo hodili u Janjinu držat predstavu. Put je bijo loš, sve zavojica za zavojicom, sve strmo, da nam je šofer autobusa reko da ne govorimo međusobom, da se ne bi strovalili doli. U Janjini smo našli don Kosta. On nas je dočeko tako srčano: ‘Dragi moji Kunovjani!’

Moga je dunda Nika naročito volijo. Njega je toliko obučijo da je on jako dobro sviro!”

(*po pripovijdanju Nine Vodopić, rođ. 1932.*)

* * *

“Posli osnovne škole hodijo san redovito na Kunu u samostan. Učijo me svira dum Kosto. Bijo je dobar, do bi mi digo što izis. Dobro mi je hodilo svira na organima. Tako da bi me dum Kosto ostavijo da sam vježban. Jedan put, prid sam rat, on pošo čak, ja onako mlad i lud, osto sam pa na sve piske udrijo svira ‘Padaj silo i nepravdo! ‘Uh, što se bijo tada najutijo, odma me počero čak! Uto je došo rat i moje sviranje je bilo gotovo. Ali mi je kašnje dobro došlo, to što sa u njega naučijo, pomoglo mi je da sam naučin svira armoniku i gitaru!”

(*po sjećanju na pripovijdanje Vlada Surjana, rođ. 1922.*)

* * *

“Bijo je jako dobar. Kad je posli onega rata tribalo dili caritas, on bi najviše do nama u Osobjavu. Narod je bijo siromašan, selo izgoreno, judi pobijeni. Svega nam je falijo. On bi nam toliko tega do. Baš san pitala jednu ženu je li ga se sjeća. Rekla je: ‘Kako ne, doma bi donosili pune torbe hrane i robe. Bijo je za nas jako, jako dobar.’ Na njega se niko nikad nije potužijo! Nikad svećenici iz Janjine nisu dolazili u Osobjavu drža misu — samo je on držo! Ne znan je li zato što je sve posli rata bilo pogoreno pa dok se ne sredi stanje u Župi.

Evo i jedne šale: Hodila jedna ženska po don Kosta. Govorila je da će ona uvijek hodit po njega u Janjinu. Ona bi hodila po nj s tovaricom, bio je više u godinama. Ona bi ga hodila dognat. Cili put bi mu govorila: ‘Udri don Kosto tovaricu da brže idemo, zakasnit ćemo na misu!’ A on je držo misu.

Bijo je mali, veseo, društven, znan ka bi se skalo s tovarice, narod bi skočijo okolo njega. Svakomu bi do ruku, svakoga bi pozdravijo. Dicu je jako volijo.”

(po pripovidanju Franice Špalete, rođ. Jurović 1934.)

* * *

“Palmo Čingrija je bijo voditelj glazbe u Janjini. Za vrime 2. sviskoga rata došo bi svaku večer u dum Kosta da čuje što Radio London govori. Slabo se živilo nije se imalo što izis, jad i nevoja je vlado.

Kako je bilo vrime večere, Don Kosto bi mu reko: ‘Ostavili bi te na večeri ma nemamo ništa nego malo kupusa!’

Palmo bi odgovorijo: ‘Ma, ne, ne, ne bi osto da je bilo što drugo, ne bi osto, ali kad je kupus!’

I tako iz dana u dan. Na kraju je don Kosto vidijo da mu nema druge — do mu radio.

(po pripovidanju Damira Lozine iz Janjine)

* * *

“Padre Kosto? Kako se ne sjećam, bio je to jako dobar fratar. Kad sam vidijo korice *Zvona Delorite*, sjetijo sam se da smo jedan put mi dica stali isprid Matice, sunce je bilo na zalazu, sve je nebo bilo ko zlaton obasjano, stabla, crkva, neke boje; bilo je to nešto posebno lijepo. Padre Kosto je reko da je to najlipši pogled kojega je ikad vidijo.

On ti je u Janjini imo kuću u kojon je bijo župni ured. Nas je nekolicinu dječaka vodijo tamo. Bila je tu jedna soba puna polica, na policama knjige, ispod klavir. Onda je on za nas dicu po nekoliko puta zasviro. To mi je bijo veliki doživljaj!

Ima i jedna zgoda s njim. Meni bi dundo reko: ‘Ajde Hrvoje poslušaj me, dobit ćeš za Ivanje kolač!’ Na svetoga Ivana u Kuni je bijo dernek. Na ti dernek je dolazila Kate Makarka koja je prodavala razne drangulije i kolače. Padre Kosto je došo pa sve gleda ono što ona prodaje. Ona sve: ‘Padre hoćete li ovo?’ A on kaže: ‘Neću Kate!’ Onda opet vadi ona stvari i kaživa mu: ‘Padre hoćete li ovo?’ A on odgovara: ‘Neću Kate!’ Ona je hotila proda to što ima pa mu sve pokazuje, vadi, nudi! On sve: ‘Neću Kate!’ Njon dodijalo: ‘Padre hoćete li?’ i rekla jednu grubu rič. On zavrtijo glavon: ‘Kate, Kate, grubih riči!’ Nije se najutijo. Bijo je jako dobar.”

(*po pripovijdanju Hrvoja Bobanovića Čolića, rođ. 1933.*)

* * *

“Kad bi došo u Kunu, molili bi krunicu u fratara u parku. Bila je litnja noć. On bi se zanijo. Nije mogo čeka, onako između Zdravo Marija bi reko: ‘Ovdje je mnogo ljepše nego u Janjini!’

Davali smo predstavu *Hasanaginica*. Ja sam glumila Hasanaginu robinjicu. U trećem činu sam trebala pjevati neku pjesmicu. Svaki put kad bi me don Kosto srijo reko bi mi: ‘Joj Nada, Hasanaginica, treći čin!’ Njega se ta pjesma dojmila ne znam je li zato što je podsjećala na sevdalinku ili radi čega drugoga? U Janjini smo igrali predstavu *Truli dom*. Te naše kulise i sve za prestavu smo kamijonon vodili u Crkvice, onda brodon, za Drače, onda kamijonon do Janjine. Don Kosto nas je dočeko i sve poveo u svoju kuću i pokazivo nam po kući. Kad smo mu rekli da se vraćamo drugim putem,

putem priko Kozjega ždrila i da nas je strah, on je reko: ‘Ništa, ništa, kad se vraćaš nije teško!’

A bilo je! Vračali smo se kamijonon, cesta je tek bila probijena, put je bijo slab, nikakav, doli ispod sve do mora, velika provalija. Teže je bilo hodi nistrmo, nego uzbrdo. Ali, eto, on nas nije tijo pripas. Volijo nas je. Posebno nas iz Kune. Bijo je dobar.

Zno se našalit. Bilo je cura u selu, bile visoke. On bi sto kraj njih, onako mali, propeo bi se na prste: ‘Joj, joj, da sam malo veći!’

Kad su u modu došli šuškvaci, svi smo ga imali. I on ga je imo. Onda je on, misleći da svi u njega gledamo, pogladijo svoj šuškvac i reko: ‘To je šuškvac iz Trsta!’

(po pripovidanju Nade Lušić, rođ. 1932.)

* * *

“Za vrime 2. sviskoga rata Talijani su u Janjini imali zatvor. Uglavnon bi zatvorili onega za koga se znalo da mu je niko u partizanima. Ako se ne bi niko javijo za uhapšenoga, odveli bi ga na striljanje i ubili. Da se to ne dogodi, oni radi koga je čovik bijo uhapšen, tribo se pridat Talijanima. Kad bi izašo iz zatvora, za kaznu, što se pridat, partizani bi ga ubili. Tako je sve bilo – ajme! Za vrime ispitivanja u zatvoru, Talijani bi doveli don Kosta da

prevodi. On bi svitovo svit da kad Talijani pitaju da di su partizani, da oni reću da su u šumi! I tako stalno. U šumi može bit svugdi, a jopet nisu odali partizane. Tako je tim odgovoron spasijo mnoge glave!”

(*po pripovidanju Marije Mrgudić, kako je čula od svoje matere Jelisave Bura*)

Don Kosto Selak

Franz Križnar, *Loški razgledi*, 51, 2004.

Župnik i glazbenik don Kosto Selak (Jer/nej/ko) Sel/j/ak, str. 213. *Dopis s Kune (Dalmacija)*,

Moj prvi zbor

Moj prvi zbor u Dalmaciji bio je Omladinski zbor u Kuni osnovan krajem 1919. godine. Počeo sam s temeljitom podukom u školi. Kasnije sam osnovao muški zbor koji je imao 48 članova, a potom ženski zbor s 26 članova. Dr. Božo Depolo, župnik i glazbenik, stalno mi je pomagao, na probama i na nastupima.

U crkvi smo pjevali različite koralne mise i mise drugih, većinom slovenskih skladatelja. Na pozornici ili u dvorani za pjevanje, odlično je zvučala slovenska pjesma uz orgulje i tekst na hrvatskom jeziku.

U odabiru pjesama služili smo se *Mohorjevom pjesmaricom*, *Pevecom* kao i *Novim akordima*. Od jednostavnijih pjesama polako smo dolazili do težih skladbi. U Mohorjevoj pjesmarici potražili smo sve najljepše.

Pjevali smo samospjeve *Osmero samospjevov* i to po redu: *Pavčić*, *Oscara Deva*, *Foerster* i iz *Novih akorda* dva Sattnerova samospjeva. Najljepši dar bio nam je kada bi nas publika zvala da izađemo ponovno na pozornicu i izvedemo još jednom pjesmu.

U četiri godine imali smo 11 uspješnih koncerata. Istovremeno smo s pjevanjem sudjelovali i na predstavama. U to vrijeme pjevali smo 96 slovenskih

skladbi; koliko zborova toliko samospjeva; na početku dvoglasno. Točno smo naučili sve što smo pjevali i još točnije izveli.

Stroga disciplina i dobro znanje glazbene teorije podigli su Omladinski zbor do samog vrha.

Kad je 1. siječnja 1920. zbor nastupio na svom prvom koncertu, morali smo tri puta ponavljati pjesme Jakoba Aljaža *Na planine* i *Oj, Triglav moj dom*.

Od solospjevova najviše su im se svidjele pjesme: *Pri studentu* (od M. Orožena Adamiča), *Pred durmi* (od J. Pavčiča) i *Ribiška* (od H. Sattnera). Publika je i te kako rado slušalo ovakvo pjevanje. Kao uvodnu pjesmu pjevali smo *Opomin k petju* (od H. Sattnera). Oduševljenje je bilo neočekivano tako da je publika dovikivala: "Živjela slovenska pjesma!" Bio sam ponosan jer je to bio prvi slovenski koncert na selu i to na jugu Dalmacije. Izveli smo 14 točaka s 14 zborova i 4 solospjeva. Koncert smo idućih dana ponavljali i opet je bilo puno ljudi što je jasan znak da je naša pjesma naišla na potpuno priznanje i ljubav. Meni i zboru to je dalo nove snage za daljnji rad na području prekrasne umjetnosti. Istovremeno ovo je i dokaz što se može postići trudom, darom i voljom.

U planinskom selu iznad uzburkanog Jadranskog mora naša pjesma zvučala je kao hladan balzam u duši težaka.

Trnovim putem hodali smo dalje do potpunog poznavanja dubine akorda naših slovenskih velikana.

Kosto Selak (*prevela sa slovenskog* Jana Harlović)

Don Kosto Selak – pisma

Gospodine Uredniče!

Uvjeren sam da ćete biti ljubazni i ovaj dopis opet uključiti u Vaš lijepi časopis *Glazbenik* (*Crkveni glazbenik*). Šaljem ga s namjerom da slovenska javnost vidi kako je naša slovenska pjesma naišla na jak odaziv u sunčanoj Dalmaciji.

Težak je i trnovit put kojim hodam, ali imam utjehu — uspjesi su vidljivi. Do sada sam osnovao osam zborova, a Omladinski zbor u Kuni bio bi deveti. U Cavtatu sam imao najbolji zbor u Dalmaciji. Tamo smo imali četiri uspješna koncerta. Uključena je bila slovenska umjetnost uz hrvatski prevod teksta.

U Vignju sam od 16. do 23. lipnja imao tečaj glazbe Bajukovom metodom. Temeljito smo naučili pjesme: *Gorečih srca pozdravi* (Jobstov), *Misna broj 4* (Kimovec), *Srce Kraljevo* (glazbenik CG), *Kraljica anđeoska* (Mav), *Kao maslina sam* (Premrl), *Za goro sunce žuri*, *Misna broj 1*, *Planika* (br. 1, 1. dio) (Sattner), *O, Isus, moja sreća* (glazbenik CG), *Skrenili smo s nebeskih cesta...* i najnovije *Marijina broj 4*, *Mučni zemljo* (Železnik)...

Sve je bilo bez greške izvedeno. Bilo je puno ljudi i usprkos nesnosnoj vrućini, svi su pažljivo pratili pojedine točke.

Interes je za slovensku glazbu neopisiv. Pjesma poskočica brzo će nestati iz svetišta i umjesto toga zvučat će prava crkvena pjesma, molitva puna dubine koja je pobožna i sadržajno duboka.

Trudim se da najnoviji biseri glazbene umjetnosti ne ostanu sakriveni i nepoznati narodima na jugu.

Na tom putu pronašao sam one koji mi pomažu i podržavaju moje glazbene ambicije. Njima, kao i mojim pjevačima, neka Bog plati!

A vi, glazbeni umjetnici hrabro naprijed jer ćete u duši i srcu naroda naći zasluženno priznanje i poštovanje.

P. Kosto Seljak

Franz Križnar, *Loški razgredi*, Župnik in glasbenik don Kosto /Jer/nej/koSEL/J/AK

(prevela Jana Harlović)

Franz Križnar, *Loški razgledi*, str. 213., Kuna/Objavljeno u *Crkveni glasbenik*, g. 51/1928, br. 9 – 10, str. 156-157/.

Put svetoga Jakova

(3. dio)

“Tvoja riječ nozi je mojoj svjetiljka
i svjetlo mojoj stazi.” (Ps 119, 105)¹

*Dios te salve Maria...*²

“... llena eres de gracia, el Señor es contigo. Bendita tú eres todas las mujeres, y bendito es el fruto de tu vientre, Jesús...”³, brujali su glasovi u crkvi Svetog Andrije⁴ u Zariquiegui kada sam predzadnji dan srpnja, u rano popodne, mokar do gole kože, kročio u njezinu malenu unutrašnjost. “Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grješnike, sada i na času smrti naše. Amen.” nastavio sam na materinjem jeziku, jedva čujnim glasom, nakon što sam u zabačenom kutu crkvice skinuo kabanicu i zajedno s drugim hodočanicima pokušao promijeniti mokru odjeću. Vani je nemilosrdno pljuštalo i teklo u potocima iz svih smjerova, a crkva nam je bila savršeno privremeno utočište. Spas. Uživao sam u mirisu i dimu izgorjenih, nakrivljenih i voskom izobličjenih svijeća, koji su se lijepili za moje tijelo i um. Starija doña⁵, mještanka iz Zariquieguia koja je taj dan bila dežurna u crkvi, prilično nas je nezainteresirano dočekala, pleteći nekakav odjevni predmet na rasklimanom i istrošenom stolcu. “Savršen način da skрати svoje današnje dežurstvo”, promislih dok sam pogledom odmjeravao njezine nježne i stare ruke u trenutku kada mi je udarila pečat na hodočasničku putovnicu. “Gracias señor”⁶

1 Jeruzalemska Biblija: Stari i Novi zavjet s uvodima i bilješkama iz *La Bible de Jérusalem*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2001.

2 U prijevodu sa španjolskog: Zdravo marijo...

3 U prijevodu sa španjolskog: ...milosti puna, Gospodin s tobom. Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje Isus...

4 Na španjolskom: Iglesia de San Andrés.

5 U prijevodu sa španjolskog: gospođa.

6 U prijevodu sa španjolskog: Hvala, gospodine.

kratko je kimnula glavom i rukom mi pokazala da sjednem u klupe. Jasno, ako je već tolerirala da se presvučemo, reda u crkvi je ipak moralo biti i ona ga je održavla vrlo vješto, šutke i blagim pokretima. Sjeo sam tako u zadnji red, a Roque je već sjedio u prvom. Molio je. Molio je usrdno, osjećalo se je to u svakoj njegovoj gesti. Znam da nije ispuštao svoju pokojnu suprugu iz misli ni na trenutak, kao ni molitvenik, kojega je grčevito stezao. Ustrajno je prebiraio po njemu i nakon nekog vremena neprimjetno otišao. Ja sam ostao moliti i dalje. Molio sam za svoju obitelj, za svoju suprugu Anitu i sina Andriju, kao što ću to činiti i puno puta ubuduće. Zapravo, zahvaljivao sam Gospodinu. Zahvaljivao sam mu na tome što me je počastio ovim hodočašćem, zahvaljivao sam mu na zdravlju svoje obitelji. Bio sam sretan što me je počeo učiti i kako moliti. Često sam u tim prilikama razmišljao i o otajstvu Križa; čemu je Križ zapravo služio i zašto uopće Gospodinu treba zahvaljivati na njemu? Nisam sve razumio, ni shvaćao, ali znam da sam malo pomalo rastao. Rastao sam polako i temeljito, a otajstva vjere počela su se polako uvlačiti u mene, poput dima i mirisa od onih svijeća.

Slika: Kroz vinogorja

Naglo sam se trgnuo, zaslon mobitela na klupi pokazivao je da je prošlo i više od pola sata koliko sam sjedio i molio, a sve je više hodočasnika u crkvu svetog Andrije ulazilo i iz nje odlazilo. Bila je prilika da se nastavi

Slika: Crkva Sv. Andrije

put, barem malo usuho jer kiša više nije padala, možda tek pokoja rosna kapljica. Do Puente la Reine, gdje smo namjeravali noćiti, trebalo je propešačiti još nekih 13 km, a teren je bio mokar, glibav i prilično brdovit. Nije bilo vremena za oklijevanje, vremenske su neprilike bile takve da je trebalo trošiti dvostruko više energije nego inače. Za mene je situacija bila još i gora, reklo bi se. Jedva sam se kretao. Pogledao sam na zaslon svojeg mobitela još jednom, a na njemu je bila slika Svetog padre Pia⁷, koju sam snimio još u Hrvatskoj. Kao da sam slutio da će mi i njegova pomoć trebati, a trebala je, nasušno. Lice toga sveca bilo je izmučeno, ali blago i ponizno. Njegov borbeni duh i temperament koji je iskazivao za Gospodina uvijek mi je bio i ostao intrigantan, ali i pravi primjer.

Kao po nekakvu ustaljenom pravilu i ispred Puente la Reine, a preko rijeke Rio Arga, koja je vijugala i tuda, ispružio se je masivni kameni most, dug oko 100 m⁸. Crvenkasto-žučkasti kameni blokovi koji su utkani u njego-

7 Padre Pio rođen je 25. svibnja 1887. u Pietralcini u Italiji, a umro je 23. rujna 1968. Blaženim ga je proglasio papa Ivan Pavao II., a svetim je proglašen 16. lipnja 2002.; izvor: <http://www.sveci.net/index.php/component/content/article/2-uncategorised/662-sveti-pio-iz-pietralcina>

8 Taj kameni most zovu Kraljičin most, a po njem je mjesto i dobilo naziv Puente la Reina. Most je izgradila u 11. stoljeću kraljica i žena od kralja Sanča; izvor: <http://santiagodecompostela.co.uk/puente-la-reina-the-roman-bridge/>.

vo graciozno masivno tijelo, junački odolijevaju cijelo jedno tisućljeće svima, svemu i svačemu, pa i mirnoj rijeci Arga s kojom je očito postigao pošten i prirodan kompromis na dobrobit svih pa i hodočasnika. Mene je iz daljine podsjetio pomalo na Andrićevu ćupriju; slobodno se može reći da je, ako i nije bila, ta drinska ćuprija zapravo postala Andrićeva, a ne Mehmed paše Sokolovića. Ivo Andrić je zapravo toj svojoj drinskoj ćupriji udahnuo život, napisao joj kronologiju i preko nje proveo generacije ljudi koje su se rađale, umirale i prolazile tuda. Ali, kakav bi to bio i ovaj, kraljičin most u Puenta la Reini, kada i on ne bi, baš kao i onaj prekodrinski u Višegradu, imao svoje svakodnevnne pješake, prolaznike, hodočasnike, životne zapletaje, drame, torture i nevolje svake vrste, prekrivene milenijskim kronološkim velom? Možda je čak i istina da je u 12. stoljeću preko njega prešao i sam Sveti Franjo Asiški na svojem hodočašću, kako su me uvjeravali neki. Međutim, sveta Brigita od Švedske⁹ zasigurno je preko njega trebala ići prilikom svoga drugog hodočašća 1341.g.¹⁰ i, barem nakratko, znatiželjno i ponizno, zagledati se u zeleni Rio Argo, u kojeg su se usjekli nosivi stupovi kraljična mosta. Ne znam je li i u vrijeme svete Brigite kakav kip sveca ili možda čak kip Djevice Marije bio posvećen i postavljen na ovaj most, ali uz “kraljičin most” veže se legenda baš o kipu Djevice Marije koji je na njemu bio istaknut. Pa je tako, s vremenom, taj kip ostao zapušten i zaboravljen, a po njemu se je skupljala paučina. Legenda šapuće i da je jedna ptica dolazila k tome kipu, donosila je u kljunu vodu iz rijeke, čistila ga je i skidala paučinu s njega. Danas tog kipa više na mostu nema, ali je, pa makar i u okviru legende, krasan podsjetnik na protutnjala vremena i pečat što ga je upravo kršćanska kultura dala Europi općenito, u bezbroj primjera.

“Most kao most, Ljubo, baš kao i svaki drugi...”, pokušao sam u mislima spustiti se na zemlju i na takav način relativizirati ga dok sam se još jednom osvrtao za njim, već tugujući što možda nikada više u životu neću njime proći. Ali, već odavno njime više ne prolaze ni vitezovi templari, koji

9 Sveta Brigita rođena je 1303. u Finsteru u Švedskoj, a umrla je u Rimu 1373. g. Proglašena je svetom 1391. g. Smatra se suzaštitnicom Europe. Poznata je i po tome što joj je Isus objavio molitve koje danas mnogi mole u čast njegove muke; izvor: www.bitno.net/vjera/svetac-dana/sveta-brigita-od-svedske/; objavljeno 23.srpnja 2017.

10 Izvor: www.bitno.net/vjera/svetac-dana/sveta-brigita-od-svedske/; objavljeno 23. srpnja 2017.

su u Puente la Reini, u 12. stoljeću podignuli crkvu Raspeća¹¹, koja, uz crkvu svetog Petra¹² oduzima dah i pogled posjetitelja nepovratno gura prema Božanskim visinama.

Ako smo propustili utrku s bikovima u Pamploni, u Estelli¹³ nismo. Tog 31. srpnja sve je bilo spremno. Sporedne ulice bile su pregrađene drvenim daskama do nekih 2 m visine, a na glavnoj se je okupilo mnoštvo ljudi u bijelom sa crvenim maramama oko vrata. Bilo je tu i onih koji su nosili dresove hrvatske nogometne reprezentacije s dobro znanim i popularnim crveno-bijelim kockicama. Nalazio sam se na vrhu ulice, odnosno na samom startu, tik uz kamion iz kojeg su namjeravali pustiti bikove na ljude. Jadranko je otišao nešto niže niz ulicu, u namjeri da se, ako bude moguće, i on trčeci uključi u čitav taj cirkus. Na balkonima okolnih zgrada natiskalo se također svijeta, oni nisu htjeli riskirati i trčati u toj manifestaciji, pa su hvatali najbolja mjesta na tim visećim galerijama, kako im ne bi promaknuo ni najmanji detalj. Iz kamiona je dopiralo nervozno koprcanje bikova i udaranje kopitima, uz neugodne mirise. Odjednom, začuo se prasak signalne rakete i cirkusno kolo se zavrtjelo. Željezna rešetka sa stražnje strane kamiona se podigla i niz spuštene metalni paravan sjurilo se je oko 5-6 mesnatih grdosija. Kao na stadionu, prolomili su se vriskovi i uzvici i krenuo je opći stampedo. Bikovi su zbog vlažnih kamenih ploča posrtali i padali pa se opet dizali, a usporedo s njima trčala je pomahnitala masa ljudi tapšući ih po leđima. Jedinstveno iskustvo, nema što, ali nekako, ipak biram život, siguran život. Previše je toga na kocki da bi se takav događaj, eto, samo tek tako nazvao manifestacijom. Ali, da duboko u sebi nisam promislio kako ne bi bilo loše trčati takvu trku, barem jednom u životu, jesam. Eto što ti je ljudska narav, podložna i promjenjiva, počesto ovisna o događajima, slikama, subjektivnim poimanjima i trenutnim hirovima

Imao sam volju, ali fizičke snage više nije bilo da bih taj dan obilazio znamenitosti Estelle. I ovo mi je već bilo odviše uzme li se u obzir moj trenutni problem i prijeđena dionica dugačka nekih 20 km od Puente la Reine, a sutra treba prijeći novih 25 km do Los Arcosa. Ipak, odlučio sam potražiti

11 Na španjolskom: La Iglesia del Crucifijo.

12 Na španjolskom: La Iglesia de San Pedro

13 Na baskijskom se zove Lizarra, grad u Navarri od oko 15 000 stanovnika.

Slika;Bikovi u Esteli

utjehu u Njegovoj kući i Njemu predati svoj trenutni problem i želje. Neka On sve to rješava kad ja već ne mogu, Bože čuješ li?

Već u 5.30 ujutro, Jadranko je bio spreman kao grom i s ruksakom na leđima jurcao je naokolo po spavaonici, tražeći bateriju koju je negdje zametnuo, budeći hodočasnike. “Gdje je, jesi li je vidio”, pitao me naglas i počeo me tresti kao struja. Pun kablova koji su visjeli s njega, uz glasnu duhovnu glazbu koju je puštao preko mobitela, otutnjao je vani u mrak. Nakon nekih 2 sata našao sam ga u Ayegui¹⁴, doručkovali smo skupa, kao što smo to činili i svako jutro. Seoskih domaćinstava po Navarri bilo je napretek i nikada nismo imali problema u pronalaženju kvalitetne hrane. Ispružili smo se na ljetnim plastičnim stolicama u vrtu domaćinske kuće i lagano ispijali kavu s mlijekom, uz tople kroasane. Jutra su bila svježija, a tada je bilo najugodnije putovati. Polako smo sa žitnih polja Navarre ulazili u njezina vinogorja.

¹⁴ Ayeguija je malo baskijsko mjesto oko 3 km udaljeno od Estelle.

Slijedilo nam je opet nešto uspona na putu prema Los Arcosu; nije mi odgovarao takav razvoj događaja. I taman kada sam, nedugo nakon prolaska kroz Ayegui, namjeravao otpočiniti koju minutu, ukazao se kamenom obložen zid velikog zdanja, s fino oblikovanom željeznom ogradom ispred. U zidu je bila ugrađena metalna, nehrđajuća ploča u obliku štita, na kojoj se isticao grb lava u uzdignutom položaju, zatim križ, te dvije ugrađene metalne špine oko kojih su se nazirale dvije školjke – Jakovljeve kapice. “Fuente del Vino”¹⁵, , pisalo je na pokrajnjem zidu, a ja nisam mogao vjerovati da se zapravo radi o vinskoj fontani gdje hodočasnici dolaze i, vjerovali ili ne, besplatno piju vino. Čovječe, pa tko bi to rekao! Naravno, nema toga hodočasnika, volio on ili ne volio vino, a da se nije zaustavio na toj fontani i kušao ga; vino iz Navarre, koje danas proizvodi i vinarija Bodegas Irache, još tamo od 1891. godine te naveliko časti hodočasnike iz te fontane.

Dobro sam upamtio, jer znam, kada se vratim, da će me detaljno ispitati o ovome, Pelješac je ipak vinska regija. Dakle, dame i gospodo, u bitnome; vino ne smiju konzumirati mlađi od 18 godina, a na zidu je stajala zabrana i upozorenje; vino se moglo besplatno konzumirati, nije bilo kontrole u kojim količinama ga se pije, domaćin jednostavno računa na hodočasničku umjerenost, uostalom, ljubazno se na španjolskom jeziku sve hodočasnike upućuje da vino koje im se nudi, piju umjerenost, a ako ga netko ipak odluči ponijeti sa sobom, morat će ga kupiti. “I više nego pošteno”, pomislio sam i pokušao zamisliti bi li ovakvo što bilo moguće izvesti i kod nas, na Pelješcu. Teško ipak, naš narod je po ovakvim pitanjima previše domišljat da bi takva ideja uopće opstala, i da onaj koji takvo što ponudi pritom ne bankrotira. Svakako, bilo bi zanimljivo promatrati sa strane, kada bi umjesto svih tih Nijemaca i Talijana, nenadano na tu vinsku fontanu nabasali, recimo, naši Dalmatinci i Zagorci, pa da vidimo koje količine njih zadovoljavaju i kako bi se tu nazdravljalo.

Pio sam crno, a da uopće nije bilo ni vrijeme ni mjesto za pijenje, pa jutro je. Teško je reći kakve je vino kvalitete, za pravilnu procjenu trebalo bi obilnije jesti, kroasani nisu bili dovoljni. Ali, ako su ga pili kraljevi Navarre i ako ga danas Baski izvoze na pet kontinenata, onda mora da je dobro.

15 U prijevodu sa španjolskog: Vinska fontana.

Slika: Vinska fontana

Namjerio sam danas stići do Los Arcosa i bilo je i krajnje vrijeme da se tu ne zadržavam previše, jer nikada čovjek ne zna. Jest da je u vinu istina, ali bolje je takve “istine” ne pokušavati konzumirati, barem ne danas. Uostalom, lijepo je pisalo: “Dragi hodočasniče, ako želiš stići u Santiago, snažan i vitalan, popij ovo sjajno vino i nazdravi za svoju sreću.” Tako sam i učinio i zahvalio Gospodinu i na ovom daru te nastavio dalje.

Srednjovjekovni samostan Santa María la Real de Irache¹⁶ ili jednostavnije Monasterio de Irache izdizao se je odmah u blizini, položen na nekih 450 m nadmorske visine, a trebalo je krenuti prema 10 km udaljenom Villamayoru de Monjardínu, na oko 700 m nadmorske visine, i tek nakon te geografske točke slijedila je silazna putanja hodočasničke rute prema Los Arcosu, dužine nekih 12, 5 km. Dakle, danas sveukupno nekih 23 km.

Samostan mi je izgledao prostrano i moćno, zvonik je i dalje dominirao unatoč naknadnim gradnjama, a na njegovim kamenim blokovima lomile su se jutarnje svjetlosne zrake. Djelić te njegove izuzetne mističnosti kralo je ljetno doba i hodočasnička vreva ljudi koji su se tuda verali i prolazili. Oduzmimo mu dakle, iz prostora, one malobrojne okolne zgrade i dogradnje

16 Monasterio de Irache je benediktinski samostan iz 10 stoljeća u kojem je u 11. stoljeću izgrađena bolnica za hodočasnike; izvor: <https://vivecamino.com/en/ayegui/>.

koje mu u biti ne pripadaju, zamislimo ga negdje, u zimsko, siječanjsko doba, kada snjegovi navale na Navarru, a benediktinci u rane pijevce mole jutarnju zornicu dok pristižu prvi hodočasnici. I eto ga, baš poput mjesta radnje u romanu *Ime ruže*¹⁷ Umberta Eca. Bilo bi zanimljivo istražiti tko je tu sve, kroz ta silna stoljeća, činio posadu tog benediktinskog, kamenog bojnog broda na zemlji; književnog materijala barem za još jedan roman kršćanske tematike sigurno bi bilo.

* * *

Konačno je provirio iza brda i Villamayor de Monjardín, jedna od usputnih postaja na ovom hodočašću. Kao što sam i očekivao, prvo nam se pokazao i naš hodočasnički položaj otkrio zvonik crkve svetoga Andrije Apostola¹⁸. Izgledalo je da ćemo se relativno brzo dokopati samog mjesta, jer jedan je dio makadamske staze vodio kroz vinograde, ravno prema njemu i, sama stvar se je, što se hodanja tiče, činila jednostavnom. Ali, kao što će se to u više navrata pokazati, dolina je još jednom prevarila ljudsko oko, trebalo je gotovo pola sata da dohvatimo cilj.

Puste ulice Villamayor de Monjardína, poljski radovi i pokoji traktor na cesti; vrijeme je curilo na kapaljku u tom selu. Htio sam u crkvu, ali danas je dežurna doña očito imala nekakva drugog, važnijeg posla, a ključ je bio kod nje. Dičila se je zato u blizini crkve bista kralja Pamplone, Sancha Garcésa I¹⁹, koji je u ratnoj opremi: kacigi i žičanoj košulji, podignute brade i ozbiljnog pogleda uprtog u brdo iznad, nadgledao ruševine svog osvojenog dvorca, kad je onomad, u 10. stoljeću, do nogu potukao Maure²⁰, dok se je

17 Umberto Eco talijanski je književnik i filozof. Rođen je u Alessandriji u Italiji, a umro je u Milanu 2016. godine. Primio je obrazovanje od salezijanaca, potom je upisao Sveučilište u Torinu gdje je studirao srednjovjekovnu filozofiju i književnost. Šezdesetih godina prošlog stoljeća doživljava krizu vjere i otpada od Rimokatoličke Crkve. Njegovo je najpoznatije književno djelo *Ime ruže* koje je izdano 1980. godine. Poznata je njegova prepiska s milanskim kardinalom i isusovcem Carlom Maria Martinijem o pitanjima teologije i filozofije, a njihova su pisma objavljena kao knjiga pod naslovom *U što vjeruje onaj tko ne vjeruje*; izvor: <http://www.umbertoeco.com>.

18 Na španjolskom: La iglesia de San Andrés Apóstol.

19 S. Garcésa bio je kralj Pamplone (Navarre) od 905. godine. Umro je 925.; izvor: <https://www.britannica.com/biography/Sancho-I-Garces>.

20 O tome i na: <http://www.monjardin.es>.

otprilike u to doba, u Hrvatskoj, na vlast uzdizao njegov kolega, prije knez, a kasnije hrvatski kralj Tomislav.

* * *

Los Arcos je jedno od onih mjesta, gradića, u koje se čovjek zaljubi i odmah navikne. Uske uličice, prenatrpne povijesne znamenitosti, vedri i glasni ljudi, osjećaj da ste tu već jednom bili. E, upravo mi je ta posljednja misao pala na pamet dok sam, a kada li ako ne u kasno popodne, za vladavine sieste, stigao na njegova vrata. Izlizane metalne jakovljeve kapice, zabodene u popločane ulice, u razmaku svakih dvadesetak metara vodile su me ravno do trga, Plaza de Santa María. Na trgu je, za jednim od malenih stolova, već sjedio Roque, mrka lica, prebirući po nekakvim mapama. Bez ikakva uvoda, onako nepozvan, odložio sam ruksak pokraj njegova stola i koliko sam dug i širok ispružio se na stolicama. “Čuj Roque”, rekoh mu, “sve to uzdizanje nogu u ležećem položaju dok odmaram putem, sva ta silna hlađenja u rijekama i fontanama, ništa nije pomoglo, naprotiv...” Roqueov liječnički instinkt, iako je bio u mirovni, nije nestao. Odmah je došao do mene i stao me detaljno pregledavati. Ništa nije govorio, ali lice mu je bilo još namrgođenije negoli prije nakoliko minuta. “Čekaj me ovdje dok se ne vratim i ne miči!” zapovjedio je. Otišao je u neku sporednu uličicu i nakon nekoliko minuta vratio se s plastičnom vrećicom, čiji je sadržaj istresao na stol. Kutije s lijekovima razletjele su se po stolu. “Slušaj me dobro”, započeo je, “pij ove male kapsule za početak, a ako bolovi postanu jači, popij ove žute...” “Ma di ćeš čovječe jače od ovoga...”, očajavao sam. Znali smo obojica da mi ti lijekovi neće biti od pomoći, ali Roque je svoj posao odradio onako kako je trebalo i kako je najbolje znao. Još je na nekakvu zgužvanom papiru, na španjolskom, zašvrljao recept ili podsjetnik za ljekarnu, da se snađem ako bude trebalo.

Na Plazi de Santa María proveli smo nekih sat vremena. Pokazivao sam mu na svojem mobitelu slike svoga kraja, zelene otoke, tirkizno plavo more i blještave plaže, a on je uzvraćao slikama nepreglednog Atlantika izbrzdanog bijelim crtama plovećih megajedrilica, slikama lisabonskih sunčevih zalazaka i portugalskom arhitekturom. Činilo se da je naše patriotsko

Slika:Oltar crkve Santa Maria u Arcosu

nadmetanje u ljepotama Hrvatske i Portugala završilo neodlučeno. “A što se tiče onih bikova i trke što si ih vidio u Estelli”, Roque će, “to je šala spram onoga što ćeš sada vidjeti.” Na snimci koju je pustio, pojavio se omalen čovjek, Roqueov brat, visine nekih 165 cm, koji je stajao u središtu portugalske koride, a otprilike pet metara ispred njega bio je ogromni bik, sjajne crne dlake, koji je trzao glavom i rogovima prema pijesku, upozoravajući ga na napad. U trenu se bik zaletio na njega, a on se, onak goloruk, bacio na njega i uhvatio ga za rogove. Bik je mahao njime po zraku neko vrijeme, dok ga se Roqueov brat nije oslobodio, a onda se je prolomio gromoglasan

pljesak iz publike. “Pa vi stvarno niste normalni ljudi”, bez oklijevanja sam ispalio, dok se Roque zadovoljno cerekao.

Uzeo je svoj ruksak i nabacio ga na leđa. “Kako si rekao da se zove ono mjesto... Medugore, je li?” “Me-đu-gor-je”, ponovio sam mu. “Ah da, tako je, Medugore. Vidimo se možda tamo, ako budem hodočastio.” Razmijenili smo podatke i pozdravili se jer je naumio je još danas prevaliti koji kilometar više, dovoljno da se trajno izgubimo sa španjolskih staza. “I ne zaboravi obići crkvu svete Marije²¹ tu u blizini, to je jedna od najljepših i najvažnijih crkava u Navarri, ako ne i u cijeloj Španjolskoj!” doviknuo je i iščeznuo kroz zapadna vrata grada, poput stare kršćanske bojne galiije na horizontu, ispred Lepanta. Pokraj obližnjeg bara, gdje su ručali “peregrinosi”²² i gdje

21 Na španjolskom: Iglesia de Santa María. Riječ je o srednjovjekovnoj crkvi iz 12. st. u Los Arcosu.

22 U značenju hodočasnici: na španjolskom je hodočasnik *el peregrino* (množina: *los peregrinos*).

su se posluživali *tapasi*²³, *tortille*²⁴, *paelle*²⁵ i *sangrie*²⁶, tog popodneva, na gitarama, domaći su ljudi svirali temperamentnu pjesmu Baila me od Gipsy Kingsa.

Roque je imao pravo. Unutrašnost crkve Santa Marije izgledala je poput utrobe kakva španjolskog jedrenjaka, prekrcanog dragocjenostima i zlatom što su ih Španjolci u domovinu dovozili iz prekoatlantskih osvojenih kolonija, ali u svakom slučaju bila je impozantna i nadasve prekrasna. Glavni oltar, zlatne boje, pravo remek-djelo, izdizao se nekih dvanaest metara, možda i više uvis, a u njegovu središnjem dijelu, s crvenom pozadinom, bio je kip Djevice Marije s malenim Isusom u naručju, također zlatna sjaja. Dojam tog oltara pojačavala je svjetlost što se je u slapovima obrušavala s vrha otvorene kupole na crkvi, otkrivajući po svodu crkve razne freske i nevidene ornamente. Ni bočni oltari nisu puno zaostajali za glavnim u svojoj ljepoti i umjetničkoj vrijednosti. Grandiozne zlatne orgulje izgledale su kao da svaki trenutak očekuju anđeosku družinu da se okupi oko njih i zasniva božanske melodije. Nema nikakve sumnje da će se zlatni odbljesci crkve u Los Arcosu, svima onima koji su je vidjeli, trajno usjeći u očne mrežnice. Valjalo je običi i kipove svetaca u crkvi, kip mrtvog Isusa, u ležećem položaju, dok iznad njega u boli i mačem probodenom dušom, bdije njegova Majka Marija, sva u crnini. Taj detalj, Marija u crnini, nešto je što ćemo imati prilike vidjeti puno puta u mnogim crkvama tijekom puta. Pustio sam još neko vrijeme da mi emocije dobro izvalja ovaj Božji brod iza čijih masivnih drvenih vrata nije bilo ama baš nikakva izgleda da se probije sekularni svijet, što je itekako godilo.

Misa u Santa Mariji trebala je početi tek za nekoliko sati, a ja je nipošto nisam htio propustiti. Bila je, dakako, potreba i za prenočištem pa i kratkotrajnim odmorom, a dvoje Belgijanaca, muži i žena, koji su volontirali u alberguei, bili su i više nego ljubazni domaćini, koji su se pobrinuli za sve što mi je trebalo.

23 *Tapasi* se poslužuju u tapas-barovima. To je "nešto što se prigrize", odnosno to su malene porcije hrane koje se jedu kada se npr. popodne ide na piće s društvom.

24 *Tortille* su tipično španjolsko jelo. Najpoznatija je *tortilla de patatas* ili *tortilla española* omlet od krumpira i jaja. *Tortille* se prave još i sa špinatom, grahom, gljivama, šunkom.

25 *Paella* je jelo od riže s plodovima mora, a može biti i s mesom, povrćem, piletinom...

26 *Sangria* je crno vino s voćem, npr. narančom.

“Najprije led, molio bih, a onda iglu i konac jer je ruksak na jednom dijelu već počeo pucati, a za ostalo ćemo vidjeti”, tiho sam zamolio domaćine. Istina, dosad sam prošao mnoge mostove i mnoge rijeke, pa i maleni Río Odrón²⁷, ali sada, ispred mene, ispriječila se provincija La Rioja, grad Logroño i veliki, čuveni, Río Ebro²⁸, a moji tjelesni šavovi već su ozbiljno počeli popuštati.

(NASTAVLJA SE)

27 Río Odrón je rijeka pored Los Arcosa.

28 Río Ebro je jedna od najdužih rijeka u Španjolskoj. Duga je preko 900 km.

Kruh naš svagdašnji ...

Jematva! Radost!

U Božjem vinogradu radimo. Tu se loza njeguje povazan. Tako loza traži. Možda bi i ona voljela drukčije, ali ne može pa smo mi s njome stasali u revnosne, radišne, požrtvovne ljude. Sve smo joj podredili. I naša svitanja i odlazak na počinak, i objed i večeru. Takvi smo mi postali. Pravi smo Božji ljudi, zahvalni Isusu po kruhu svagdašnjem koje nam pruža.

Dao nam je živjeti ljubav obitelji, radost dijeljenja, bratsko i sestrinsko razumijevanje, radosti jeseni i proljeća, a mi smo se Njemu zavjetovali za nevjerovatan rad u vinogradu. Cijelu godinom radimo, plijevamo, rasjecamo, štitimo. Kad imamo plodom iskusiti naš trud, tada nam je Isus podario zajedništvo naših obitelji. Smjerni smo u tome i onda kad se i ne razumijemo ponekad. To ostane po strani tada. Imamo jematvu pred nama. Kako ćemo?!

Sam Bog nas nadahne snagom, ja-košću duha i predanošću i posebnim zajedništvom. Kvalitete truda slivaju se u jedan tok, tok plodonosni, “medonosni”. Sve je u tom plavcu malom, grožđu pelješkom, jasno iskristalizirano. Njemu se ruke svijaju. Noge kleče. Pleća pregibaju. Ruke prolaze pod dugim izbojcima trsa. Zar nije grozd plavi vičan životnim žilama u nama?! Zar mi nismo djeca božja u vinogradu ovom? Zar nismo pokazali ljubav po liku dragog Isusa?! Jesmo. Koliko si puta, Gospode, u Svetom pismu spomenuo riječ vinograd? Odviše. Koliko smo ti se puta odazvali na poziv na trpljenje, na poslušnost. Zarad svih

radosti kakve grožđe pruža, mi milost osjećamo i kad nas najviše boli. Ali, radost si nam dao u jematvi isto tako, a nakon nje i u konobi. Dok je mošt joj živ i ne dosegneмо probitke ploda, u prvom mladom vinu te potom *stadoanom*, kažemo:

“Finuli još jedno poglavlje u Božjem vinogradu. Bože, hvala Ti!”

Kristina Koboević

Sveto drvo na Pelješcu

Šest milijuna jako stara biljna vrsta u hrvatskim zemljama. Maslina. Spominje se u Svetom pismu i smatra svetim drvom. Ljepoti njene svetosti svjedoči golubica koja je grančicu masline donijela u kljunu nakon općeg potopa svijeta. Bio je to znak pomirenja. U nas je stvorena duga tradicija

uzgoja masline. Često se o njoj govori, još iz rimskih vremena negdašnje Dalmacije. 40 000 tona ploda masline. Vrlo optimistično. Kao zadana mjera za dobar urod ove godine. Vide se fotografije ploda masline; oko 30% ploda promijenilo je boju. I to je agrotehnička mjera, pored onih dobro poznatih o cvatnji i vremenskim prilikama, kiši i razvoju mušice, vegetiranju i dugoj suši. Slijedimo nauku iz knjige i nauku iz prakse, i svaki naš korak nagradi se ili ne. No, kad mikrolokacije kažu da je njihova prilika važnija, čovjek je tu ostavljen po strani.

Znate li autohtonu sortu masline vezanu za Pelješac? Pastricu? Plod koji optoči stablo svojim sitnim baloticama vrlo gusto. Može narasti u vrlo visoku i staru maslinu. Takvih ima u uvali Velika Prapratna. Često se ne beru kad su tako velike. A druge vrste, kao stalna spominjana oblica, ili druge: levantinka, lastovka, drobnica i neke uvezene: ascolana, leccino, pendolino govore same za sebe svaka. Sve se toče zlatnim uljem pelješkog podneblja. Djevičanskim, hladno prešanim u istom danu branja u modernim uljarama. Još su svježja sjećanja na tovare naprćene vrećama punih maslina. Tada su berbe trajale danima. Tada se plod i morem namakao. Riceta je bilo raznih. Danas je uravnoteženija tehnologija dobivanja ulja. Tomu je tako jer

se dobiveno ekstra djevičansko ulje cijeni po jakosti i osebnosti okusa i mirisa po zelenoj travi. Generacije prijašnjih vremena pričaju o drukčijim kvalitetama ulja, ali nadasve pričaju o *šparanju* da bi moglo i živjeti od masline. Danas se na Pelješcu događaju novi nasadi masline. Čak i među trsovima loze. Maslina je takva — podatna, bez posebnih zahtjeva. Obnovljiva iz prastarih stabala. Uživa pelješku zemlju i sunce. I kad sokove tradicije i modernog prelijemo u botiljicu maslinovog ulja etiketiranog izvornošću, dobivamo mudrije i umnije maslinovo ulje. Promišljeno pelješkim promislom. Što se vrlo cijeni danas. Lokalno proizvedeno i lokalno kupljeno.

Sveto drvo masline. Hraniteljica nekad i sad.

Kristina Kobojević

Od borove šume do vinogradarske doline

Na južnim i strmim padinama Rote, brda uzdignutog iznad Kune Pelješke, na terenu koji je milijunima godina prije pripadao isključivo borovoj šumi i mediteranskoj makiji, nakon velikih i složenih zahvata za pripremu terena, stvoren je kompleks na kojem danas ima 12 hektara čokota loze, sotre plavac mali.

Ovaj izuzetno hrabar i svakog poštovanja vrijedan poduzetnički pothvat pokrenula je obitelj Natka i Vlaha Vodopića 2005.godine.

Teren na južnoj strani brda čini položaj vrlo pogodan za uzgoj vinove loze i postizanje vrhunske kakvoće grožđa.

Plavac mali je na neki način zaštitni znak Pelješca kao i cijele južne Dalmacije. Naime, u ovoj priči vidimo da se “vino rađa u vinogradu”. Obitelj Vodopić bavi se vinogradarstvom generacijama: od pradjeda, djeda, oca do najmlađeg potomka u obitelji — Vlaha.

Vino koje se proizvodi s vinograda brda Rote, vrhunske je kvalitete.

Ovoj je obitelji u radu, sadnji i vinogradarstvu pomogao dragi Bog.

Slika: Vinogradi obitelji Vodopić na padinama brda Rote

Bora na licu
Znoj na čelu
Grozđ na trsu
Pogled uprt prema nebu
Molitva na usnama
Kako bijaše na početku!

Germanina Vodopić

Sjećanje na prošla vremena

Španjolski kvart

Španjolski kvart dio je Potomja sjeverno od Prilaza. Granična je to ulica prema košarama, prostoru gdje se držala stoka. Ulica se proteže od Guvana do sredine sela. Ime je novijeg datuma dobiveno po stanovništvu miješanog sastava. Ljudi iz Dolaca, otoka Korčule, Vrgorca srodili su se s domaćim stanovništvom. Razbili su monotoniju teške težačke rabote i uveli nova zanimanja: zanatstvo, vozačke vještine, lov, ribolov (s dinamitom), slobodnije ljubavne igrokaze i dr.

Posebno su vrijedne nevjeste u kvartu. Uz posao i održavanje kućanstva, uredno mijenjaju cvijeće na kapelici Gospe od Zdravlja, izgrađenoj u novije vrijeme. Da nije ovako vrijednih nevjesta, možda ne bi trebalo ni pisati o kvartu.

Sve što se događa u Španjolskom kvartu ima poseban erotični mediteranski naboj. Žive tu i poznati lokalni pjevači, drvodjelci, vozači i vinari. U ulici je živio i poznati samouki ortoped, poznat i izvan sela. Neizmijerna bol pratila je njegove zahvate, a pacijenti su mu često zahvaljivali psovkama najbližih. I kapetan koji živi i radi u Marseilleu, rođen u ovom kvartu, još drži konobu u rodnoj kući. Jednom mi je rekao da mu je konoba udaljena od kuće 1800 kilometara. Svoje vino Dingač, nosi na kušanje u Francusku, svjetski centar vinarstva. Profinjena francuska nepca nisu bila oduševljena ponuđenim ekstraktima, pa dorada vina traje svaku godinu s nekim novim detaljima.

Progoni me stalno misao zašto naziv Španjolski kvart? Ostaje jedini razlog, spomenuta osebnost u ponašanju i življenju stanovništva.

Na istočnom kraju kvarta živio je Oskar koji je imao svoj stav o planiranoj izgradnji vodovodne mreže. Zapravo nije vidio razlog za uvođenjem tekuće vode uz pozamašne radove. Smatrao je *gustimu* sasvim dovoljnom. Svoje potrebe za vodom tumačio je ovako: “Ujutro napunim bačijo vode i

umijem lice, kada dođem iz polja u istoj vodi umijem se do pasa, uvečer se s tom vodom obrijem pa operem noge i bičve, a onda istom vodom zalijem cviče.” Skromno, ali moguće. Njegova majka Mande, nosila je često breme na leđima, stariji kažu i teške kamene ploče. Ostala mi je u sjećanju po večernjem dozivanju kokošiju: “Pili, pili, pili mali, dođite, on vam krila odnija.”

Jakov, susjed mu, bio je najbolji seoski pjevač. Položaj kuće s posebno visokom *botom* (terasom), omogućavao mu je pregled i dominaciju nad većim dijelom sela, pogotovo kada se bacanjem kamena ta dominacija ostvarivala.

Po sredini ulici živio je nevjerojatni pušač Radović. Cigareta mu nije bila u ustima jedino kada je spavao. Palio je jednu na drugu. Kod razgovora cigareta mu je visjela na donjoj usni.

Ova ulica – kvart na zapadu završava na Guvnima.

Ljubav i ljubavno ozračje zahtijeva posebnu priču, ali ne na ovom mjestu i u ovoj kratkoj crtici.

Španjolski kvart možda je i naziv kojim se uvažava raznolikost u odnosu na ostali dio sela. Poseban duh donijeli su sa sobom ljudi iz zaseoka Doca,

porijeklom s otoka Korčule. Pok. Ivan Milat nije bio pismen, ali je odlazio u čitaonicu. Jednom ga je tamo zatekao s novinama u ruci Davor Poljanić s Prilaza, stari neženja te mu rekao: “Čestitam Ivane da si naučio čitat!” Na to mu je Ivan, ne okrenuvši se, odgovorio: “I ja tebi da si se oženio.” Oznojen i umoran vraćao se iz polja teškim staračkim korakom, ali nikad u prolazu nije se zaboravio našaliti. U Španjolskom kvartu nije bilo ni puno bogatstva, ni puno pameti, ali je bilo i ima posebnog duha i veselja.

Vrijedno je napomenuti kako se nedavno u kvartu, uz Božji blagoslov, rodilo peto dijete u obitelji Prnić. Svakom djetetu u nasljeđe ostaje dvadesetak (i više od toga) automobila “uredno” složenih u ogradama oko sela. Jedne nedjelje odlazio sam na misu uz napomenu majke da uzmem novac za lemozinu. Do matere je sjedila Neđe, rođakinja koja je imala dosta težak život. Iz *traverse* je uzela nekoliko kuna, dala mi ih je i rekla: “Daj ovo fratru, neka kupi cigara, neka ga svi oni nose.” Zvuči grubo, ali u tome nema zla jer Neđe nije zlo mislila, ona je voljela ljude i fratre.

Španjolski kvart i dalje vodi neustrašivu koridu sa svakidašnjim životom. Nije čudno da ispred konobe netko nešto otuđi, npr. vrećicu *patata*. Sitne krađe smatraju se “španjolskim šarmom”, ali u opasnosti mogu biti i vrednije stvari. U kvartu to nazivaju “posudbom”.

A sveti Toma s nevjerom gleda što se u njegovu podnožju događa!

Ivo Santica

Narodna nošnja pelješke Župe

Stanovništvo pelješke Župe dijelilo je sudbinu ruralnog djela Dubrovačke Republike, zatim Austro-Ugarske Monarhije i svega onoga što je slijedilo iza 1. i 2. svjetskog rata do danas. Mlade cure od 17 do 25 godina morale su raditi godinu dana u vlastelinskim kućama u Dubrovniku, a mladići su odlazili na more *navegavat* na trgovačkoj floti Dubrovačke Republike. Koliko god se mladim ljudima bilo teško odvajati od rodnog sela, toliko im je to bilo i

dobro. Sve ono što su vidjeli i naučili vrativši se kući, pokušali su primijeniti u svom selu, u svojoj kući.

Tako je vrlo rano došlo do saznanja o modnim trendovima urbanih sredina i pokušajima da se ti trendovi primijene i u ruralnim sredinama. Iz tog saznanja razumijemo zašto je vrlo rano došlo do “urbanizacije odjeće” koja se upotrebljavala u dnevnim i svečanim prilikama.

Slijedeći trendove novih krojeva i materijala vrijedne žene naše pelješke Župe trudile su se pronaći potrebno, za što boljoj prezentacijom onoga što su trebale obući, pogotovo za svetkovine. Nije bilo lako pronaći materijale i boje koje bi zadovoljile prohtjeve onih koji su iz svijeta donosili nova saznanja, pa je većina žena prela, tkala i bojala domaću vunu prirodnim bojama, a manji dijelovi su se koristili od kupljenih materijala i boja.

Uz pomoć sačuvanih slika i sjećanja najstarijih žitelja pelješke Župe te uz suradnju stručnjaka s Instituta za folkloristiku iz Zagreba, prije desetak sam godina radila istraživanja, odnosno rekonstrukciju onoga što bi se moglo nazvati nošnjom pelješke Župe. Ono što mi danas nazivamo nošnja, odnosi se na odjeću koju su većinom nosili žitelji ovog područja, a koje su bile jednake po svom kroju, materijalu, boji ili ukrasima. Moram napomenuti da su sjećanja i slike bile s početka 20. stoljeća, a to je bilo vrijeme kada se je građanski način oblačenja ispreplitao s ruralnim. Obnovljene nošnje ostavljene su u samostanu Gospe Delorite i jedno vrijeme nosile su ih mlade cure koje su učestvovalе u pratnji kipa Gospe Delorite u procesiji.

Po sjećanjima ispitanika jasno je bilo da se nosila ženska odjeća koja je bila sastavljena od *kotule*, *traverse* (pregače), košulje i *kamižole*. *Kotula* je bila okruglog kroja (*pandio*), dužine do gležnja od tkanog materijala, bojana prirodnim bojama koje su bile uglavnom zagasite od tamno-crvene, maslinasto-zelene, mornarsko-plave, bež do smeđe ili crne boje. Kako je kroj bio okrugli, tako je struk bio nabran. On je završavao s dvjema vezicama kojima bi se *kotula* “prilagodila” struku.

Društveni je život tada bio vrlo razvijen tako da su se u svakom selu održavali *bali* (plesovi). Stoga je bilo važno imati svečanu odjeću te biti u skladu s moralnim normama tadašnjeg vremena. Tako su se *kotule* krojile s dvije do tri *falde* (šava) pri dnu da bi se prilikom okretanja u plesu zadržala u donjem dijelu noga.

Slika: Pelješka nošnja

Ispod *kotule* odijevala se bijela lanena podsuknja (ponekad i više njih) koja je imala izvezeni rub. On bi se nadzirao ispod *kotule* prilikom okretanja u plesu. Ispod podsuknji su se nosile *pumperice* (platnene gaćice) koje su također bile rekamane u slučaju da se i one nadziru ispod svega. Bilo je vrlo važno da se ti dijelovi samo nadziru, nikako da se sve vidi. Košulja je bila od

lanenog platna izrađena po trendu, nekad u volanima, a nekad rekamana. Svakako je bila dosta zatvorena u prsima i bez *kolara* jer se to tada smatralo pristojnim. Ako se htjelo naglasiti poprsje, tada se to radilo vrlo decentno, s prozirno izrađenom čipkom, a nikako ne samo otkopčavanjem.

Kamižola (ili kako su je u zimskom periodu zvali *kapotin*) bila je od finijih kupovnih materijala (svile, brokat svile, čohe za zimu). Ona se nosila preko košulje, a imala je otkriveno poprsje kako bi se isticala bijela košulja i ukrasi na njoj. U struku je bila uža da bi ga naglasila, a ispod bi struka činila mali volan koji je tako naglašavao figuru. U struku je bila vezana trakicom ili je imala puce.

Ispod *kamižole*, a poviše *kotule* išla je *traversa* (pregača), šivena za *bale* od istih materijala kao i *kamižola*, a za radnu odjeću od debljih materijala. Na *traversi* je bio našiven mali *špag* koji je bio ukrašen istom čipkom kao i košulja i u njemu se nosila maramica. Maramica je bila izvezena, a u većini slučajeva na njoj se nalazio i monogram.

Zimi bi se nosile *kamižole* od debljih materijala ili bi se preko svega prebacivao ručno ispleteni šal kako bi bilo toplije. Prvi spomen o *kapotinu* pročitala sam u dnevniku kapetana Matkovića koji spominje da su gospođe Ane Peruša Kalođera i Frane Trobok Poljanić obukle zimske jakete od tvrdih materijala, *kapotine*. Bio je to prodor novih modnih trendova u malu sredinu.

Oglavlje je bilo uvijek uredno spleteno u pletenice raznih oblika preko kojih se stavljao *obrusac* (marama). Naročito su bili cijenjeni *obrusci* koje su donosili pomorci iz Marseillesa. Kod radne odjeće marama se vezivala na pozadini glave (kod starijih žena sprijeda), a kod svečane odjeće marama se savijala u trokut te bi se dva kraja rolala do određene debljine i tako bi se prebacila preko glave gdje bi ta dva zarolana kraja padala uzduž lica. Kako bi marama stajala na glavi bez vezivanja, koristile su se ukrasne igle koje su ogavlje dodatno ukrašavale i zadržavale maramu u željenom položaju.

Bječve su bile ispletene od domaće vune koje su se vidjele ispod *kotule*. One su bile za svečanu odjeću dodatno ukrašene.

Cipele su bile uglavnom “domaće ili postolarske izrade” u tamnijim bojama i kalupima s manjom petom.

Nakit je bio neraskidivi dio odjeće, naročito za svečane prilike kada se je nastojalo pokazati blagostanje i “jakost familije”. Vrlo su bile cijenjene ogrlice od filigranski izrađenih loptica od zlata (*peruđine*) nanizane na crvenu svilenu traku, ogrlice od izrađenih crvenih koralja u kombinaciji sa zlatnim filigranski izrađenim lopticama, zlatne i srebrene narukvice (*manine*), razni filigranski izrađeni broševi, kao i igle za kosu.

U ruci se nosila mala torbica (*bursin*) koja se šila od kupovnih materijala (većinom je to bio velud). On je bio krojen “na smičak” tj. nabran i provučen kroz ruku.

Pasovi su bili od rastezljive robe s ukrasnom filigranskom *fjubom*. Ljeti bi kao zaštitu od sunca nosili ukrasni *ambrelin* s ručicom od slonove kosti koje su donosili pomorci.

Za vjenčanja je bila popularna “moda Mlečana”. Kako je Korčula bila pod mletačkom vlasti, tako je bilo popularno otići u Korčulu po materijale i krojeve koje bi se nosili na vjenčanjima. Nisu to bile vjenčanice za jednu upotrebu, već nešto što se moglo nositi i u drugim prilikama. Glava je obavezno morala biti pokrivena. Većinom je to bio izrađen veo od čipke; ako je bila moda onda su se nosile i razne verzije kapa. Tko nije mogao sebi priuštiti novu robu, posuđivao je od prijatelja ili rodbine (*zaimavali su*).

Korota je podrazumijevala crnu odjeću do te mjere da su se i podsuknje, kombineti i noćne košulje bojale u crno. Za vrijeme korote nije se išlo na svečanosti kao što se nije ni nosio nakit. Postojale su faze korote tako da se nakon određenog vremena u periodu tzv. “lakše korote” mogla nositi crna odjeća s nekim dijelovima koji su mogli biti i u drugim zagasitijim bojama (*mezo luto*). Tako se mogla vidjeti crna marama s izvezenim bijelim detaljima te bijela košulja ukrašena crnom čipkom. I nakon korote još određeni dio vremena nosila se tamnija, zagasitija boja.

Korota se odnosila i na djecu tako da su i djeca nosila crninu.

Dječja je odjeća pratila trend odraslih tako da se nije puno razlikovala od onoga što su stariji nosili.

Muškarci su uglavnom odijevali gaće i jaketu (*kamižotu*). Materijali su uglavnom bili od domaćega tkanja, a za svečanosti su se nosila odijela od kupljenih materijala. Zimi su muškarci nosili kapute po uzoru na mornarske jakete (*dolamice*).

Gaće su uglavnom bile krojene s rasporkom sprijeda koji se sakupljao vezivnom trakom u pasu. Košulja je bila lanena i nije bila krojena s koletom. Kod svečanog oblačenje na jaketi su visjele kadene od sata koji je stajao u posebno skrojrenom *špagu*. Od muškog nakita posebno su bili moderni prsteni pečatnjaci ili prsteni s monogramom. Za svečanosti se na glavi nosio šešir (koji je bio vrlo popularan), za radnog dana kapa *francuzica*, a za ribanja kapa koja se posebno krojila u trokut tako da je dio *špica* uvijek visio na jednom dijelu glave. U njega se ubacivao duhan i šibice kako se ne bi smoćio za vrijeme ribarenja.

Ovako se odijevalo od Vručice do Janjine. Trpanj, Orebić, Viganj i Kućište imali su sličnu odjeću, ali s pojedinim različitostima u materijalima i u krojevima kao i oglavlju. U unutrašnjosti poluotoka, od Putnikovića do Ponikava, dosta duže se zadržao starinski tip oblačenja. Ston je imao urbaniji stil oblačenja.

Takva raznolikost na malom prostoru proizašla je iz stila života pojedinih dijelova poluotoka. Najvažnija je komunikacija bila morska i svi oni koji su bili okrenuti moru i suživotu s morem, pratili su trendove mediteranskog stila oblačenja, a dio poluotoka koji je više bio naslonjen na komunikaciju sa zaleđem pratio je stil dinarskog tipa oblačenja.

Noviji načini komunikacije, transporta i povezanost daju nam mogućnost globalizacije ma gdje živjeli, tako da je danas teško razmišljati o vremenima i modi koju sam ovdje opisala. Međutim u sveopćoj globalizaciji teško je pronaći individualnost ako nismo upućeni u našu prošlost. Iz tog razloga sam se odazvala pozivu gospođe Rine Tomelić da nešto napišem. Stoga sam i odabrala temu koja bi trebala biti zanimljiva žiteljima pelješke Župe. Nadam se da ćete uživati čitajući ove retke.

Marija Mrgudić

Po našku...

Bali

Na Župi se uvek balalo. Balalo se sve u šesnes! Balalo se po kućama. Ko da se vele hotilo za zameknit bale. Prvo se balalo uz liricu. Pripovidali su našin starima njihovi stari da se i u Deloriti svirala lirica. Onda je došla armonika. Bilo je onih što su umili svira pa udri, raspali, eto ti bala ko oganj! Ka su se izgradili domovi, balalo se u njima. Onda su došli ti poznati bali: Noć u malon Parizu u Janjini, Plava noć u Potomju, Polarna noć u Donjoj Bandi, Satelitska noć u Oskorušnu.

Bali u Potomju

U Potomju se oduvek balalo. Pripovidali su stari da se balalo u Sokolani, u Vukovića u Šumana. Balalo se i po kućama. Balalo se u isto vrime na dva mi-sta, nije ni čudo kad je selo bilo podiljeno, na Sokolaše i Hrvate, na radićevce i radikale. Nije bilo moguće da se zajedno naju na balima dva različito politički opredijena čovika. Hodilo je to toliko daleko, ma da su bili najbliža parenta, nisu jedni u drugih hodili ni na ponos. Rugali su se i podbadali jedni druge.

Prilikom jednoga glasanja za stranke, spivana je o Grudi pisma:

Gruda je selo malo
Trines je glasa dalo,
Dvanes za Pašalića
Samo jedan za Radića!

Ispripovidit ću van jednu istinitu priču.

Dundo Anto je bijo mladić. Kad je hodijo u Ameriku, pošo se pozdravi sa svima u selu. Pozdravijo se sa svima osin s jednon curon. Ka je pošo da se pozdravi s njon, ona nije bila doma, bila je na balima. Balala je radićevaca. Kako je u sali njegova famija spadala u radikale, on nije smijo uć unutra. Da bi je izvadio iz sale, tribo je nač koga ko će jon poč rit da izaje vanka. Našo je nikoga, ona je izašla i tako su se pozdravili. Više se nikad nije vratijo doma. Niko doba se javjo dok mu je mati bila živa, posli ništa! Eto, to ti je tako bilo!

Plava noć u Potomju

Zaspale su crne oči.
Nema više Plave noći!

Tako je zapivo Vlaho Martinović kad se prestalo balat u Potomju, kad je nestala Plava noć. A kako je počela...

Dinko Šerka bijo je direktor Poljoprivredne zadruge Dingač u Potomju. Bio je dinamovac, za razliku od drugih judi u selu koji su bili hajdukovci. Kad je bilo govora da bi se za vrime zimskih praznika, bali koji se držu u Potomju, tribaju nikako nazvat, onako iz šale i da se njemu na neki način narugaju jer se u Zagrebu održavala Plava noć Dinama, reklo se Plava noć! Ime je bilo jednostavno, narod ga je odma prihitijo pa je ostala Plava noć!

Za razliku od bala koji su se do tada održavali, na Plavu noć, sve je bilo otmjeno.

Okolo sale postavile bi se stolice koje su se koristile za vrime kinopredstave koja se tu držala. Onda tavulini. Bili su to oni što su gori imali nacrtanu šahovsku ploču. Bilo je to što je ostalo od Šahovskog kluba Braslav Rabar u Potomju. U sali se održavo i šahovski turnir i bali, ali to je kratko trajalo. Bilo je onih koji nisu znali igra šah, pa su ih učili oni koji znaju. Tako da se dogodilo da je jedan mladić kojega su učili igrat, pobjedio svoga učiteja. Ajme, onda smiha. Iza tega nastavilo se balat i došla je Plava noć.

Za Plavu noć na tavulinima su bile bile napice s vazom i pepeljaron. Kako nije bilo para da se sve to nabavi, hodilo se po selu, od kuće do kuće i skupljale stolice, ko da ih je bilo ko danas! Judi su iz svojih kuća davali sve što triba isto ko i listove listara za staviti u vazu. Lale bi tada cvitale po Dingaču, hodile su se brat. Kupile bi se po selu i pepeljare. Po nikin kućama i sada imaju stolice, vaze i pepeljare na kojima s donje strane piše ime vlasnika, jerbo bi se posle bala sve vraćalo u kuće koje su ih dale.

Ivo Peruša je crto plakate. A, kako bi ih on uredio! Stolovi su se rezervirali. Sala se kitila. Na plafonu bi se višali šareni lampioni i baluni. S jednog do drugod zida razvukle bi se kupjene za tu priliku, šarene trake. Bilo je to jako lipo vidi. Sve urešeno, okičeno. Pod je bio drveni, dobro bi se namazo s masti, a dica bi obukla bičve, pa u njima trči, igraj na loptu, samo da se dobro izglanca, da se kliže, da se može po njemu što boje balat. Bilo je i onih koji su imali posebne postole za bale. Špicarice, s kožnatim poplatima da boje kližu. Znalo se koji su dobri balarini. Isto ko što se znalo kako koja cura bala.

U salu se nije moglo uč bez šarpete. Muški nisu mogli uč bez vestita. Zato se doma uvijek imala debja šarpeta. Bilo je to za one koji bi došli izdaleka, iz Neretve, odsvukud se dolazilo na Plavu noć. Cure su se nastojale što boje obući. To su bile veste, okle su se nabavjale ko će znat. Nije ni čudo kad se birala kraljica bala. Prodavali su se bijeti, na njima bi se napisalo ime cure za koju hoćeš da izaje ko krajica. Nije mogla bit iz drugoga mista, samo iz Potomja zato što se posli bala hodilo u nje doma na čašćenje. Načela bi se bedra, iznilo slatkoga, to bi se jilo! E, bila je to festa! Krajica bi izabrala kraja, onega s kojim će zabalat ti njezin bal. Nije mogo svak bit krajica! Jelisava Bura rođ. Radović bila je prva krajica plesa posli 2. sviskoga rata. A jedna od krajica plesa je i Katija Kačić.

Katija Kačić rođ. Martinović i njezin brat Vlaho Martinović na balima u Potomju

Kad je Katija bila izabrana za krajicu, za svoga je kraja izabrala Iva Miličića. Pripovждалo se, da je kod glasanja za krajicu, bilo utisno između Katije i još jedne cure, iz dila Potomja zvanog Mazarevića banda. Onda je jedan neženja, Mato Šimunković, zavuko ruku u špag i jednu veću sumu para do, za bijete, da Katija izaje! Svi su se začudili, da je on za kojega se paralo da ga za ništa nije briga, pokazao toliku ljubav da krajica plesa bude iz njegove Lušine bande!

Za uč u salu vajalo je imat ulaznicu. Nisi mogo bez tega uč, a vajalo je i zauzet misto na balkonu. Zato bi dica odma iza obida hodila čekat da možu zauzet misto materama i babama. Na balkonu su sidile babe i matere. Okolo dica. Oni bi gori balali. Mlađi muževi, žene i mlados su sidili za stolovima. Oni koji bi sidili za stolon, vajali bi uzet što. Moro si što stavi pridase. Nisi mogo sidi tako. Kupovali su se liker. Kamarijeri bi ih nosili u kupicama. Male kupice, samo što bi prs stavijo unutra, sve bi izašlo vanka! Tako je bilo! I paste su se prodavale. Donosile su se na pjatima od karte. Sve ko u najbojima pasticerijama.

A bufet? Bilo ih je više okolo njega deboto nego u sali. Mogo si svega kupit. Mušula! Kamenica! U današnjon čitomnici se jilo. Kuhalo se di je sa butiga. Plava noć je bila velika festa. Jedne godine je prodano pesto ulaznica.

Cure su prodavale bijete za lutriju. Lutrija se otvarala u ponoća. Još je bio i šaljivi zatvor. U kantunu sale, šarenima trakama bi se ogradio prostor. Unutra su bile dvi stolice. Platilo bi se koga hoćeš zatvorit. Gledalo se da se ti jidi. Onda bi mu se dovelo kogo: cura ako su se gledali ili ko sasvin nepoznat. Sidiš unutra, čovika ne poznaš i čekaš kad će te izvadi vanka! Niki bi se jidili, ma niko nije odbijo poč u zatvor. Onda bi se jopet smilili i za onega koga si zatvorio, platijo bi da izaje vanka. To je bilo smiha do suza. A onda šaljiva pošta. Na kartolini bi se napisalo na šaljivi način ono što se komu dogodilo i to u stihovima. Bilo je onih što su znali to slipo složiti. Niko bi se jutijo, niko smijo. A bilo je ui onih koji su priko šaljive pošte slali poruke. Tako je jednomu mladiću došla poruka od jedne cure kojon se sviđo:

‘Hoće Noli za bal uzdan!’ — što je samo on zno da znači ‘Hoćemo li zabala!’.

Svit se zabavjo. Nike šale se još spominju. Svi žalu što ih niko nije zapiso. Ovo je prestalo ka su pomrli oni koji su znali tako pisa i kad su na Plavu noć za bale počeli dolaziti poznati sastavi iz Splita i okolice.

I na pozornici su bili stavjeni tavulini. Kako je dosta svita dolazilo, tako se svake godine krešivalo s tavulinima, pa se dio di se balalo, smanjivo. Svirali su uglavnon Neretvanci, a dolazili su i drugi. Balo se valcer, inglišvalcer. Najboji za balat valcer u starije vrime bio je Ljubo Antićević, Ivo Bura od muških za inglišvalcer, a Franica Sinković od ženskih za inglišvalcer. Balali bi isto onako ko danas na televiziji.

Plava noć u Potomju bili su bali za sve: za stare, mlade, dicu, za cilu famiju. Bila je to festa ipo. Bali ko oganj! Jedva si čeko da poješ. Pogotovo kad si mlad!

(zapisala Rina Tomelić *po pripividanju*: Anto Radović Borjanke, Marije Viočić, Marije Surjan, Antoslave Strinić, Ksenije Radović i Živane Ančić)

Hobotnica hobotnicu pita, ko se ono po za Škoju skita!

Vaša Nina vam piše ...

SJAJ U BIJEDI

Bijeda, siromaštvo
Što može štala dati,
O čemu se ne priča
Ali boravak u njoj prati.

Puno vlage, prljavštine
I mirisi teški, jaki
Mjesto je to za životinje
A ne za ljude umorne!

A ti baš tu si došao
Radost dolaskom donio
Pa u srcu Marijinom
I Josipa tjeskobu uklonio!

Svjetlošću svojoj zabljesnio si
I bijeda se pred tobom sakrila,
Ko sunce kada moru dođe
Od sjaja svjetla Svojega!

I štala tad je bljesnula
Svjetlom što na zemlju si donio

Rođenje Tvoje u štali
Kad grešno srce posjetiš
Pozlatiš ga svojim dolaskom!

Nina Vodopić

Naše malo mjesto ...

ParkiĆ

Svaki dan, izađem na balkon, da udahnem svježi zrak. I pogled mi je uvijek isti: četiri starca, tri divlja maruna i jedna staroslavenska lipa.

Uvijek ih gledam, a znam da i oni vide mene. Znam da me pitaju, znam da me mole, bez tona, bez riječi!

Zbog čega smo napušteni, a ipak smo ukras mjesta, pa biološkim rječnikom stvaramo kisik koji vi ljudi udišete. Ruka nečija nas je zasadila i mi sada pratimo sve mijene.

Odmah do nas je također spomen, spomen čitavog mjesta Kune, a sada je ostala samo ruševna kućica za kino – projektor bivšeg kina *ZVONIMIR*. Ona je jedini svjedok prošlog vremena, vremena zajedništva, vremena kulture i nesebičnog davanja.

Između nas sakrila se jadna, bijedna i zapuštena, jedna u kamenu ispisana priča o ovom mjestu. Samo u kamen upisana, ne uklesana, slova koja spominju imena i prezimena. Zbog čega ili zašto tek spominju? Rijetko netko zastane da pogleda tu ploču, a kamoli da pročita što na njoj piše. Svi oni koji su tu upisani, od nekog su rođeni, s nekim su živjeli, imali su djecu, imali su rođake, imali su prijatelje, imali su susjede. Zašto glumimo veličine, a zaboravljamo malene stvari, malene kao nečiji silom prekinuti život.

Trebalo je toliko godina da se postavi spomenik, a sada još uvijek stoji kao i onda. Samo je okoliš vidljivi dokaz odnosa prema svima njima.

Malo slobodnog vremena i PARKIĆ bi bio ponos mjesta, mjesto spomena na mlade ljude iz svog vremena i mjesto odmora i igre za djecu.

Edo Medović

OD ANĐELA

Ti lijepa si, kao da si Bogom dana
Možda te to zvijezde šalju među ljude
Svojim sjajem da te prate, da ne budeš sama
Ti voli, ti ljubi, zvijezde će da ti sude.

Danijel Žanetić

NE DAM

Ne dam je, ni u ludilu je ne dam,
bez nje ne mogu i ne znam.
Ne dam njenu južinu
ni draču ni sparog ni sparožinu,
poznám sve do jednu.
Pučinu plavu niti brodicu,
ne dam lastavicu,
pogotovo ne pitomu grlicu.
Volim njenu tišinu i neveru,
volim je i kad grmi i sijeва,
obožavam klapu kad svoju zapjeva.
Raste smokva, ondje lovor,
nadvisio svih čempres,
kada odem, tu nek polože mi lijes.
Nema šanse, ni u snu,
u šali, kroz zafrkanciju,
ne dam nju, moju Dalmaciju.

Marina Borovina

Pišem ili škrabam

Zašto pišem? Eto tako. Iznenada nalete mi neke čudne riječi. Još više uzbune me pobrkana slova.

I kome ih reći, nikome.

Samo bijeli papir pita me: “Gdje si do sada, nema te, zaboravio si me?! Znaš li kako se ja osjećam, sam, bijel, blijed, tanak, isprazan i napušten. Stavi koje slovo, koju šaru, koju škrabotinu, zgrči me, ali ne dopusti da ležim isprazan. Piši, radi sve što ti god odgovara, ja primam sve tvoje jer ja sam ti prijatelj. Ja obogaćujem tebe, a ti obogaćuješ mene i zato piši. Neću ti reći ni jednu jedinu riječ prijekora, samo me ispuni i ja ću tebe ispuniti.”

Eto tako mi prigovara papir, a ja pokušavam pisati. Da li uopće pišem ili samo škrabam?

Riječi mi same od sebe dolaze i ja ih u trenu zapisujem. Kako to izgleda očima onih koji ih čitaju? Ne znam!

Pisati znači, trenutak svojega života podijeliti s mnogima koji isto tako žive i osjećaju. Teško je taj svoj trenutak ogoliti i pružiti drugom. Život je samo jedan, ali ako se on dijeli s nekim, on nas umnožava. I zato bez dijeljenja nema ništa i nema nikoga.

Nadam se da svaki moj napis ipak ima više lijepih, pozitivnih i dobronamjernih kritika, uz buđenje krasnih starih vremena. Za razliku od onih koji po staroj poslovi “traže dlaku u jajetu”.

I zato još uvijek pišem jer me bijeli papir prihvaća bez zadržke i zato mi kaže hvala prijatelju.

Edo Medović

Škola ...

Novo vrijeme, novi izazovi

Još je jedna u nizu školskih godina započela, uobičajeno, prvim ponedjeljkom u rujnu. Učenici i njihovi učitelji vratili su se svojim klupama, hodnicima, učionicama, igralištu, obvezama i dužnostima. Imajući na umu da je svaki početak težak, ali i da bez muke nema nauke, aktivnosti odgojno-obrazovnog procesa započele su odmah u prvomu tjednu. Steći, ali i vratiti, radnu naviku ponekad uistinu zna biti teško za učenika. Isplati li se danas imati razvijenu radnu naviku? Zašto su nam one važne? Ima li ikakvog smisla svakodnevno ponavljati iste radnje – pisati domaću zadaću, čitati lektirno djelo, učiti gradivo *koje nam nikada neće trebati* ili imati na satu sav potreban pribor za rad? Bili mi pripadnici *starijeg* ili *mlađeg* naraštaja, imali smo na umu da, ono što nam učitelji nesebično ostavljaju u naslijeđe, jednoga će dana svakako doći do izražaja. Živimo u vremenu u kojemu su prava i slobode zajmačene raznim zakonima, propisima ili deklaracijama (i tako treba biti), ALI svaki oblik slobode za sobom povlači i odgovornost. Tu su mi misao podarili moji učitelji u osnovnoj školi, nastavnici u srednjoj te profesori na fakultetu. Jesam li je odmah u osnovnoj školi razumio u potpunosti? Naravno da nisam! Svakim novim školskim problemom ili učinjenom pogreškom pojavljivala se izlika u obliku nedovoljne dane slobode u pisanom ili govornom izražavanju, da su me učitelji u tome sputavali ili da me nisu razumijeli. Sloboda mi je dana, jedino je pitanje jesam li preuzeo odgovornost za svoje (ne)izrečene i (ne)napisane riječi. Zašto je danas problem poticati učenika na izvrsnost, zašto se bojimo znanja? Jesmo li toliko slobodni (ili hrabri) da si u današnje vrijeme možemo dozvoliti uskratiti otkrivanje novih spoznaja i metoda? Što bih trebao reći kao učitelj svojem učeniku koji pokazuje povećano zanimanja za neko obrazovno područje? (Imajte na umu da svako *obrazovno* znači i *odgojno!*) Mnogo je pitanja postavljeno, a odgovore svatko od nas treba pronaći u sebi. Sve što se radi u našoj Školi,

u školama cijeloga Pelješca, županije i države — radi se za dobrobit djece. Učitelji su ti, koji uz pomoć roditelja i lokalne zajednice, pripomažu kako bi cijeli proces dobio smisao i svrhu. SVI trebamo pridonijeti svojim konstruktivnim prijedlozima i radom tome da naši učenici izrastu u zrele, slobodne, odgovorne, hrabre, empatične i savjesne građane Lijepe Naše.

Početkom listopada učitelji informatike Srećko Jančikić i Joško Mačela prijavili su OŠ “Kuna” na natječaj *Napredne Internet of Things moderne tehnologije u hrvatskim školama*. Cilj je uključivanja u natječaj poboljšani i motivirajući rad s učenicima koji bi programiranjem ušli u svijet budućnosti i promišljali o njoj kroz informatiku kao svoj dio života, a ne kao još jedan školski predmet. Sredinom mjeseca listopada objavljeni su rezultati natječaja, a Osnovna škola “Kuna” izabrana je među 70 osnovnih škola u Republici Hrvatskoj i jedina je osnovna škola u našoj županiji koja će sudjelovati u provedbi projekta. Škola će dobiti na korištenje atraktivnu Internet of Things (IoT) opremu koja uključuje pločice Arduino, set senzora i set dodatnih komponenti (svjetleće diode, potenciometri, motori, eksperimentalne pločice, otpornici, fotootpornici, tipkala, LCD ekran, USB kablovi...). IoT opremom učenici i njihovi mentori moći će stvarati pametne termostate, senzore za svijetlo i zvuk, higrometre itd.

Dana 23. listopada 2017. u prostorijama Škole održana je svečanost *Dani kruha – dani zahvalnosti za plodove zemlje*. Zahvaljujući vrijednim i iskusnim rukama majki i baka, učenici su donosili peciva, kolače i ostale proizvode koji se tradicionalno blaguju u te dane. Na samome početku svečanosti nazočnima se obratio fra Josip Vidas te blagoslovio kruh koji smo na kraju blagovali. Kao i prošle godine, učitelji i učenici uključili su se u humanitarnu akciju u kojoj se pomaže djeci na globalnoj razini. Lani sam pisao o *Malomu domu* i njihovim narukvicama prijateljstva, koje smo svi kupili i ponosno nosili, te tako pomogli gladnoj i napačenoj djeci u Africi o kojoj se nesebično skrbi misionar fra Miro Babić. Ove godine nastavljamo suradnju s *Malim domom* u projektu *Budi školski kum jednom školskom djetetu*. Kroz projekt nas je provela Marina Damjanović-Tolj, vjeroučiteljica u OŠ “Kuna” te nas upozнала s teškim životnim situacijama djece s teškoćama u razvoju, napuštene i odbačene djece koja, zbog toga nemaju pravo na obrazovanje te su isključena iz društva. Tijekom školske godine u školi će se organizirati

prigodne prodajne izložbe, krenuvši s Danima kruha, kako bi se prikupio iznos potreban za cjelogodišnje školovanje našega kumčeta (smještaj, hrana, odjeća, školski udžbenici i pribor). Ovom prilikom zahvaljujem svima na dolasku i uključivanju u projekt, dajući tako potporu. Za sve one koji nisu mogli doći, poziv je već sada poslan za iduću prigodnu izložbu koja će se održati pred kraj prvog obrazovnog razdoblja.

Damir Brkanac

Jesen

Grožđe već pobrano,
usahlo lišće na lozi
već tiho, otužno pada...

Mjesečina, veliki div,
sakrila sve one dječje
igre razigrani krik.

Ptice već pripremaju se
za bijeg
za dug, težak let.

Seljani u kuće se
sakrili, oko popreta
se okupili.

Selo utihlo,
uzburkano srce
smirilo se.
Gle, jesen je!

Petra Milovčić, 7.r., OŠ "Kuna" Kuna

San

Utonem u san i
zvijezde mi sklope oči.
Plešem po oblacima dok
mi sjena nestaje u
tajanstvenoj noći.

Sada sam cvijet što
se sprema na počinak
obavijen srebrnom mjesecinom.

Cvijet koji pokušava pronaći
mir u tami orošene livade
dok nemirni vjetar i cvrkut ptica
stvaraju jeku u nedogled.

Letizia Grljušić, 7. r., OŠ "Kuna" Kuna

Jesenska

Jesen je tu...
u granama šume
cijeli šumski svijet
i jedan ptičji let.

Potok žubori,
ptičji pjev se ori,
beskrajni trag i
jesenski šumski sag.

I dok sunce sja,
mjesec mlad
tjera ga sad
na počinak blag.

Petra Ančić, 7. r., OŠ "Kuna" Kuna

Iz naše kuhinje...

Osinja gnijezda

- 60 dag brašna
- 1 gratana limunova korica
- 10 dag šećera
- malo soli
- 12 dag maslaca
- 3 dag kvasca
- 3 žumanjca
- 2,5 dl mlijeka

Napraviti tijeso i ostaviti da se diže. Razvaljati ga i premazati s 2, 5 dag maslaca i 20 dag usitnjenoga šećera. Na to staviti 15 dag mljevenih oraha i 15 dag suhvice. Zaviti u rolu pa izrezati na komade (20 komada). Posložiti na lim i ostaviti da se diže.

Peći 30 minuta na temperaturi od 1700 C (1800 C).

Kad je skoro gotovo, prelići rolu s 3 dl vrelog mlijeka zaslađenoga sa 7 žlica šećera i 1 kesicom vanilija šećera.

U slast!

Na nagovor urednice da napišem i recept za neko slano jelo, donosim jedan, prvenstveno za mlade (neiskusne) kuharice. Njega iznosim precizno, do u detalje.

Bakajar na bilo

Raskuhati bakalar u expres loncu, a zatim ga očistiti od kostiju. U vodu u kojoj se kuhao bakalar, staviti *patate* (na otprilike 40 dag bakalara ide 1 kg *patata*). Ostaviti sa strane 1 čašu vode u kojoj se kuhao bakalar. Kad su *patate* kuhane, potrebno ih je ocijediti te pomiješati s bakalarom. Tome dodati 10 dag maslaca, maslinovo ulje, sol, malo vode (one koja je bila ostavljena). Sve dobro izmiksati. Staviti i petrusimul i papar. Mogu se dodati kapare i dva slana na sitno izrezana inćuna.

Može se popeći i kruh i na njega staviti ovako pripremljen bakalar.

U slast!

Anita Ostoja

Statistika Župe Velike Gospe Kuna 2017.

Sakrament krštenja u Župi do 01.11.2017.

1. Petra Vukas
2. Nikola Jurović
3. Tomislav Violić
4. Mateo Roso
5. Ivan Radović
6. Iskra Andrić
7. Leon Tomić
8. Katarina Palihnić

Sakrament vjenčanja u Župi do 05.11.2017.

1. Mateo Bokšić i Ivana Mlikota
2. Vinko Fabris i Katija Violić
3. Marko Jurišić i Marita Šundrica
4. Željko Šegedin i Ivana Ostojić
5. Roko Radović i Anamarija Bogoević

Sahrane u Župi do 25.11.2017.

1. Katica Zaro
2. Dubravka Rogošić
3. Anka Bongvarado
4. Mila Brkić
5. Srećko Radović
6. Dragica Roso
7. Živko Jurić
8. Nikola Orhanović
9. Branka Špaleta
10. Neda Guzina
11. Maja Lukić
12. Ljubica Medović
13. Vlatko Bule
14. Katica Foškulo
15. Petar Kovač
16. Boženka Cibilić
17. Nikola Bobanović
18. Ljubo Rašić

*Pokoj vječni daruj im Gospodine
I svjetlost vječna svjetlila njima!*

GLASILO ŽUPE UZNESENJA MARIJINA

20243 Kuna — tel/fax: +385 20 742 444

zvonadelorite@gmail.com

Predstojnik

gvardijan fra Josip Vidas

www.ofm-sv-jeronim.hr

+385 99 590 2251

Urednički odbor

fra Josip Vidas

Rina Tomelić

Fotografije

Damir Vidoš

Slobodan Rosić

Ljubomir Vranješ

Kristina Koboević

Ivo Santica

Marija Mrgudić

Damir Brkanac

Grafički urednik

Luka Vidoš

Tehnička obrada

Marina i Roko Palihnić

Lektorirala

Marijana Tomelić Ćurlin

Izdaje

Župni ured Kuna — Pelješac

Tisak

Printera d.o.o.

ISSN

1334-9441

Za internu upotrebu, izlazi povremeno

BLAGOSLOVI BOŽE RUKU KOJA DAJE

Oni koji su pomogli da ovaj list izađe:

Općina Orebić, Kasica u Deloriti, PZ Kuna 1898, Hrvoje Ćolić Bobanović,
Nina Vodopić, Tina Milat, Rudo Akmažić, Darko Kulišić, Nada Šestanović,
Marija Ruvo, Nevenka Stanković, Nede Žitković, Mira Cibilić Biegman,
Marina Cotić, Vesna Vukotić, Nada Radoš i anonimni darovatelji.

Molimo vas da nas i dalje potpomažete vašim molitvama i novčanim priložima.

Svako vaše dobro djelo blagoslovila Gospa Delorita!

Čestit Božić
i svako dobro u 2018. godini
Od srca Vam želi uredništvo lista
Zvona Delorite!

